Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...й 1921 оной ...н 21-нээ гарана | № 122 (16345) | 1983 оной майн 26, четверг | Сэн 3 мүнгэн.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ХҮГЖЭЛТЫН ХҮСЭТЭ АЛХАМУУД

Жаран жэлэй саана үгытэй ядуу, таруу жэжэхэн үмсын, нүүдэл байдалтай, баяд ноёдой дабхар дарлалта доро байһан хүдөөгэй тарлашад, малшадай һуудал байдал мүнөө үндэһөөрөө хубилаа. Совет засагай жэлнүүдтэ Буряад орондомнай хүсэ ехэтэй, индустриальна түхэлтэй, олон һалбаритай хүдөө ажахы хүгжэн бодоо.

Мүнөө республика доторнай 100 гаран совхоз, 54 колхоз болон хүдөө ажахын бусад предприятинууд хүдэлнэ. Эдэмнай ехэнхи хүдэлмэреэ оньһон техникын, электрын хүсөөр бүтээдэг, һү шэмэ ехэтэй һайн үүлтэрэй үнеэдые, торголиг нарин нооһотой хонин һүрэг, мяхалиг мал үсхэбэрилдэг болонхой. Промышленна түхэлэй томо комплекснуудта үхэр, гахай, шубууд олоор тэжээгдэнэ, шахагдана.

Гансахан һүүлэй 15 жэлдэ республикын хүдөө ажахын материально-техническэ баазые бэхижүүлхэ хэрэгтэ гүрэнһөө 1.475 миллион түхэригэй мүнгэ зөөри һомологдоо. Эдэ жэлнүүдтэ сагай уларилай орёо бэрхэтэй байгаашье һаань, хүдөө ажахыда продукци үйлэдбэрилгэ, бүхы дээрээ 1,3 дахин ехэ болгогдоо. Мяхан, һүн, нооһон, үндэгэн урдынхиһаа ехэ үйлэдбэрилэгдөө. Гансал үнгэрһэн 10 жэлдэ хүдөө нютагуудта 1,2 миллион дүрбэлжэн метр байрын гэрнүүд, нилээд олон һургуули, клуб, соёлой байшан, хүүгэдэй сад-яслинууд гэхэ мэтэ баригдаа. Хүдөөгэй хүн зоной эрдэм һургуули, соёл болбосорол, мэргэжэл шадабари жэл бүри ургана.

Республикын хүдөө ажахын хүгжэлтын хүсэтэ алхамууд тухай материалнууд энэ номерой нэгэдэхи, хоёрдохи, гурбадахи хуудаһануудта толилогдобо.

◆ ◆ ◆

АЖАЛША ХҮНЭЙ АЛДАР СОЛО

...ет хүнүүд түрэл парти болон пра...ствынгаа зааһан замаар сэхэ ураг...абшажа, амгалан тайбан, жаргалта ...байдалай түлөө шармайн орол...ябана. КПСС-эй ЦК-гай майн ...он) Пленум дээрэ баталагдан аб...СССР-эй Эдеэ хоолой программа ...манай ороной хүн зоной баатар...ажалаар бэелүүлэгдэжэ эхилэнхэй, ...ашье амжалтатай бэелүүлэгдэхэ. ...партиингаа табиһан холын ха...түсэбүүдэй хүсэндөө хүргэгдэхэдэ, ...арад зоной ажабайдал бүри баян, ...жаргалтай һайхан болохо гэжэ ...мэдэнэбди, ойлгонобди.

...һээ ажалша коллективэй гэшүүн ...даалгагдаһан хүдэлмэридөө үдэр ...оролдолго гаргажа, бүхы байһан ...шадабаряа, арга боломжоёо хэ...хүдэлөөл һаа, урдаа табиһан зо...бэелүүлжэ шадаха ха юм.

...түрэл Буряадайнгаа республи...түүхэтэ 60 жэлэй ойе угтахаяа бай...өөрынгөө бригадын, мүн бүхы ...ойнгоо малшадай амжалта, түй...нууд тухай тобшохоноор хэлэхэ ...түрэнэ.

...Гэсэгбал Гынденович нүхэртээ ...жэлдэ хонин ажалда хүдэлнэб. ...үрэ дүнгүүдые туйлажа баясаха, ...ал хүндэдэшье хүртэхэ зол хуби ...тудалдаа. Олоной хэрэгэй түлөө ...жо, үнэн сэхээр хүдэлжэ ябаһы...зон нүхэд үндэрөөр сэгнэжэ, намайе СССР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгаа һэн. Манай совет орондол ингэжэ нам шэнги юрын малшан дээдын засагта дэбжүүлэгдэжэ, партиин, гүрэнэй элитэ ажал ябуулагшадтай, суута эрдэмтэд болон космонавтнуудтай, ороной мэдээжэ хүнүүдтэй хамта зэргэлжэ һуугаад, коммунизм байгуулгын шухала асуудалнуудые шиидхэлсэхэ зол хубитай байна бшууб.

Имнэ жаргалтай һайхан, эрхэ сүлөө түгэлдэр орондо түрэһэндөө, үхибүүдэйнгээ ерээдүйдэ баясадагби. Эхэ оромнай улам хүсэтэ, арад зоной ажабайдал баян дэлгэр, хүхюун сэнгэлиг байһай, дэлхэйдэ эб найрамдал, амгалан байдал мандаһай гэжэ ходо сэдьхэдэгби. Тэрэнэйл түлөө хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлнэбди.

Манай совхозой гол һалбари — мал ажал юм. Тиимэһээ эндэ өөһэдынгөө үнэн зүрхэнэй халуун эрмэлзэлээрээ, мэргэжэл шадабаряараа адууһа малые олошоруулхын, ашаг шэмыень дээшэлүүлхын түлөө оролдожо ябадаг нүхэд тухайгаа һайхан үгөөр дурдаха хүсэлтэйб. Байгша ондо хонишод М. Цырендоржиев, Д. Шойсоронова гэгшэд зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абажа, томо болгоо. Совхознай бүхыдөө зуун эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 80 хурьга түлжүүлээ. Жэлэй эхиһээ хойшо манай түрүү һаалишад О. Буденина, В. Сергеева, В. Мисюркеева гэгшэд үнеэн бүриһөө 630—640 килограмм һү һаанхай. Үхэршэн М. Иванов апрель, май һарада үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые 971 граммаар нэмээгээ.

Урданһаа хойшо эрхим ажалаараа нютаг нугаяа суурхуулжа ябаһан ажалша бэрхэ хүнүүд совхоздомнай олон. Тэдэнэй дундаһаа үнинэй хонишод КПСС-эй XXV съездын делегат, Ленинэй, Ажалай Улаан Тугай орденто Н. В. Валиева, суута механизаторнууд ябаһан Ажалай Улаан Тугай орденто Ц. С. Гармаханов, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденуудтай Ю.-Д. Э. Жапов. П. П. Гончаров болон бусадые омогорхон нэрлэнэб.

Саашань өөрынгөө ажал тухай тобшо тэдыгээр хэлэхэмни. Хэнэйшье мэдэһээр хонишодой ажал хүнгэн бэшэ. Энээндэ ехэхэн хүсэл оролдолго, дүршэл шадабари хэрэгтэй гэжэ һанагшаб. Мүн баһа бага бэшэ элдэб бэрхэшээлнүүдые дабаха зориг хүсэн байха ёһотой ааб даа. Бидэ зунай сагта хонидоо һайнаар адуулжа, хүсэ шадал гүйсэд абхуулха, таргалуулха гэжэ оролдодогбди. Энээнэй хажуугаар манайхин хонидтоо, хурьгадтаа эдюулхэ үбһэ, зелёнко өөһэдынгөө хүсөөр сабшажа, хуряажа абадаг зомбди. Одоол энэ үедэ сэлмэг үдэрэй минута бүхэнийе зүбөөр хэрэглэхэдээл, һүрэгтөө хүсэд хүрэхэ тэжээл хуряажа абана ха юмши. Манай бригада жэл бүри 500—700 центнер үбһэ бэлэдхэдэг байна. Тэрэнэйнгээ хахадыень шахуу совхоздоо тушаагшабди.

Эхэ хонидые искусственна аргаар урэжүүлхэ хүдэлмэридөө эртүүр бэлэдэд, эмхитэйгээр үнгэргэнэбди. Би өөрөө энэ хэрэгые эрхилдэгби.

Һүүлэй арбаад жэлэй хугасаа соо манай бригада хонин бүриһөө хурьга абажа түлжүүлдэг байһан. Тусхайлбал, 1981 ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 113 хурьга түлжүүлһэн, тус бүриһөөнь 3,55 килограмм нооһо хайшалһан байна. Нёдондо зуун эхэ хониноо 101,1 хурьган томо болгогдоо, хонин бүриһөө 3,2 килограмм нооһон хайшалагдаа. Харин мүнөө жэлдэ бидэ зуутанай зэргэдэ гаража шадабагүйбди. Зуун эхэ хонин бүриһөө 91 хурьга абаад, түлжүүлжэ байнабди. Эндэ элдэб шалтагаан дайралдаа.

Өөһэдтэмнайшье дутуу дунданууд яһала олон байгаа. Теэд бидэ эдэ дуталдалнуудаа усадхажа, ерэхэ жэлдэ баһал зуутанай зэргэдэ гарахын түлөө мүнөөнһөө оролдохо, тэмсэхэ болонобди.

Манай отарын эхэ хонид, хурьгад мүнөө үедэ хүсэ шадалаар яһала һайн. Эгээл эдэ үдэрнүүдтэ бидэнэрэй гол зорилго юуб гэбэл, туйлаһанаа улам батадхажа, саашадаа зунай бэлшээриин үедэ мяха, нооһо үйлэдбэрилгээ дээшэлүүлхэ, мүн абаһан түл түрэсөө гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлэн харууһалха болонобди.

Эгээл мүнөө ажахымнай хонишод зунайнгаа байрада нүүжэ ошохоёо бэлэдхэжэ байна. Малай байрануудые, гэрнүүдые заһабарилха хүдэлмэри дүүрэнтээ.

1983 оной зунай бэлшээриин үедэ һү, мяха үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ талаар Хориин районой мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй гаргаһан үүсхэлые манай совхозой малшад халуунаар дэмжэн абаа. Ажахымнай хонишод зунай зулгы хаһые зүбөөр хэрэглэн, хонидойнгоо тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 80—90 граммаар нэмээхэ уялга абанхай. Ингэжэ совхознай гүрэндэ 38—40 килограмм шэгнүүртэй хонидые тушаахаар түсэблэнэ. Мүн лэ хонишоднай отарынгаа хонин бүхэндэ нэгэ центнер үбһэ бэлэдхэхээр хараална.

Энэ абаһан уялгаяа бэелүүлхэ арга боломжо хонишон бүхэндэ бии. Түбхын түрүүн хонидоо эртэ үглөөнһөө, һүниин харанхы болотор адуулхын, үдын аагма халуунда ойро зуурахан саг соо хургуулаад лэ бэлшээхэ хэрэгтэй. Хоёрдохи тон шухала юумэн гэхэдэ, үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри болоно. Одоол энэ үедэ хара хүлһэнэйнгөө гаратар хүдэлжэ, хонин һүрэгтөө хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ абаха байнабди.

Юрэдөө, бултадаа залхуурангүйгөөр зундаа, намартаа хонидойнгоо эдихэ үбһэ, зеленкые өөһэдөө сабшажа, хуряажа абахадамнай, өөһэдтэмнайл һайн байха ха юм. Энээнһээ гадна, зунай бэлшээриин үедэ ажалай ү... бүриин гурим наринаар сахигдаха ёһотой. Ондоо тиимэ «нюуса» арга хонишодто байхашьегүй, байгаашьегүй юм.

Манай бригада энэ жэлдэ хонидһоо нооһо хайшалха даабаряа дүүргэжэ шадаха аргатай. Хурьга абаха, нооһо хайшалха түсэбүүдээ баһал амжалтатайгаар бэелүүлхэбди гэжэ мүнөө республикынгаа 60 жэлэй ойн һайндэрэй урдахана бригадынгаа зүгһөө хэлэхэ, мэдүүлхэ байнаб. Юуб гэхэдэ, депутат хүн хадаа гүрэнэй даабарине бэелүүлхэ нангин уялгамни. Ушар иимэһээ би хододоо түрүү зэргэдэ ябаха, бэшэндээ жэшээ харуулха ёһотой ха юмбиб. Тэрэнэйл түлөө оролдоноб.

Тиигэдшье бидэнэрэй малшадай һайнаар хүдэлхэдэ, совхоз продукци үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха түсэбүүдээ амжалтатайгаар дүүргэхэһээ гадна, ажахын экономико бэхижэнэ, зоной һуудал байдал һайжарна.

Урдань харанхы мунхаг, бэшэхэ, уншахые мэдэхэгүй, үбшэн тахалда дайрагдадаг Ородой-Адагай малша буряадууд нютагайнгаа баяд, ноёдой барлаг боложо ябадаг аад, харин мүнөө бултадаа шахуу эрдэм һургуулитай болонхой, жаргалтай һайханаар ажаһуужа, коммунизм тээшэ бата алхамаар дабшалсана. Һүүлэй жэлнүүдтэ түрэһэн тоонто нютагнай танигдахаар бэшэ бологороо хубилаа. Эндэмнай айхабтар ехэ барилга хэгдэжэ байна. Мүнөө холын отарануудай хонишод хуу һайн гэртэй, малай зохид байрануудтай болонхой. Малшадай үхибүүд гүрэнэй тэдхэмжэдэ интернадта байгаад һурана.

Имнэ байдал баруун капиталис түрэнүүдтэ огто үгы ха юм. Гансал бидэ юрын малша хүнүүд эрхэ сүлөөтэй, жаргалтай һайхан Совет орондо түрэһэн золтойдоо баярлажа ябагшабди.

Р. РАМПИЛОВА.
Хэжэнгын районой «50 лет Октября» совхозой ахалагша хонишон, СССР-эй Верховно Соведэй депутат.

АМАР САЙН, ХАЛЬМАГ НҮХЭД!

...сква — Улаан-Үдэ гэ...агаарай зам харилсаа...116-дахи рейсһээ буунан самолет, уржадар үг...үр аэропортын талмай ...хүсэтэ хүнхинөөгөөр ...зогсожо замхаба.

...ряадай АССР-эй бай...гдаһаар 60 жэлэй ойн ...угтуулан, аха дүү ...магай АССР-эй гаст...ерэһэн Баатар Басан...нэрэмжэтэ гүрэнэй ...театрай түрүүшын ...артистнууд энэ рейсээр манай республикада бууба гээшэ. Буряадай АССР-эй хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, республикын соёлой министерствын түлөөлэгшэд болон Ажалай Улаан Тугай орденто Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ гүрэнэй буряад драмын академическэ театрай артистнууд хүндэтэ айлшадаа халуунаар угтажа, Байгалай үмэнэхи хангай хүбшын хабарай түрүүшын шэмэг — тэрэнгиин улаан баглаануудые барюулба.

— Яаһан сэнхир хадануд бэ?..

— Яагаа һэрюухэн уларилтайб, Элистэдэ гушан градус халуун һэмнай, — гэлдэһэн үгэнүүд согтой энеэдэн дундуур соностоно.

Энэ мүнөө ерээшэ бүлэгһөө бүри хэдэн хоногоор урид Буряад орондо анха түрүүшынхеэ бууһан Хальмагай АССР-эй соёлой министрэй орлогшо Халга Улюмджиевна Баклановатай уулзажа, хөөрэлдэбэбди. Манай республикын түлөөлэгшэдтэй хамта Х. У. Бакланова нютагайхидаа угталсахаа ерэһэн байба.

— Халга Улюмджиевна, Буряад орон, тэрэнэй ниислэл Улаан-Үдэ тухай ямар һанамжатай ябанат?

— Нэн түрүүн аха дүү Буряад арадые автономито гүрэн түрэтэй болоһоор тэмдэглэхэеэ байһан 60 жэлэйнь ойн ехэ һайндэрөөр хальмаг арадайнгаа уран соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй зүгһөө халуунаар амаршалха байнаб!

Эдэ үдэрнүүдтэ Буряадай алдарта драмтеатрай ехэ бүлэг манай Хальмаг орон мордожо, манай түлөөлэгшэд танайда анха түрүүшынхеэ ерэжэ байна гээшэ. Энэ ушар ехэ һайхан һүлдэтэй, хоёр таладамнай аргагүй аша туһатай байхал. Сэлэнгэ, Үдэ гэһэн ехэ гол, мүрэнүүдэй уулзуур дээрэ, нарһан тужануудаар хүхэрһэн нам нюурган — шэлэ хадануудые налаһан ниислэл хото Улаан-Үдэ ехэтэ зохидшоогдобо, гоёшоогдобо.

Тиихэдэ хэдэн олон музейнүүд, театрнуудаар ябажа, харагдаа, һонирхогдоо. Буряад арад гээшэмнай урда сагһаа хойшо ямар ехэ үндэһэн соёлой баян түүхэтэй улад гээшэб гэһэн бахархалаар эзэлэгдээб, — гэжэ нүхэр Х. У. Бакланова эбдүүсэн мэдүүлбэ.

Хальмаг драматургиин үндэһэ һуури табигша Баатар Басанговай нэрэмжэтэ театр Элистэ хотодо 1936 ондо эмхидхэгдэһэн түүхэтэй. Тэрэ сагһаа хойшо тус театрай коллектив репертуарайнгаа, мүн артистнуудайнгаа гүйсэдхэлгын шадабари бэлигые тодоруулһаар, хүгжөөһөөр ерээ.

Самолёдой трапай хажууда театрай директор Сергей Крестинович Ользятиевтай уулзажа танилсабабди.

— А. В. Луначарскиин нэрэмжэтэ театральна искусствын гүрэнэй институдай (ГИТИС) хальмаг студиие 1940 ондо дүүргэһэн бэлигтэн манай коллективэй түрүүшын артистнууд болоһон юм даа. Тэдэнэй дундаһаа Хальмагай АССР-эй арадай артистнууд Басанг Мокуновich Морчуков, Борис Бадмаевич Мемеев, республикын габьяата артистнууд Ульяш Джалаевна Наркаева, Нина Петровна Баденова болон бусадай гүйсэдхэлгын шадабарине манай харагшад олон удаан жэлнүүдтэ үндэрөөр сэгнэһэн байха, — гэжэ нүхэр С. К. Ользятиев хөөрэнэ. — 1963 ондо Ленинград хотын театрай, хүгжэмэй болон кинематографиин институт дүүргэһэн бэлигтэн театраймнай коллективтэ, нэмэжэ ороо һааб даа. Тэдэнэр лэ мүнөө үедэ коллективэймнай гол хүсэн болонхой.

Дурсагдагша һургуули дүүргэһэн РСФСР-эй габьяата артистнууд Сергей Борисович Яшкулов, Александр Тимофеевич Сасыков, Хальмагай АССР-эй арадай артист Иван Алексеевич Уланов, республикын габьяата артистнар Алевтина Кекеева, Валентина Арсанова, Мария Мучиряева, Борис Очиров болон бусад һүүлэй үедэ мэргэжэлтэ бэлигээ улам хурсадхажа байнхай.

Тиихэдэ залуу артистнууд Алевтина Бадмаева, Зоя Манцыкова, Сергей Мучиряев болон бусад нүхэд театрайнгаа репертуарта ороһон орёо зүжэгүүдэй гол рольнуудые гүйсэдхэдэг болонхой. Эдэ бүгэдэ хадаа нэрлэгдэгшэ залуушуулай мэргэжэл шадабарияа саашадаа алтаруулан гараха байһандань ямаршье ажаг һэжэг түрүүлхэгүй байна бшуу.

— 1963 онһоо хойшо ороной театральна һургуулинуудые дүүргэһэн бэлигтэн танай коллективтэ нэмээ гү?

— Байнгүй даа. Жэшээлхэдэ, 1972 ондо манай театрта Росуовско уран һайханай училищи, тиихэдэ 1980 ондо Москвагай театральна искусствын гүрэнэй институт дүүргэһэн залуушуул ерээ.

1938 ондо манай театртаород бүлэг эмхидхэгдэһэн байгаа. Тэрэ гэһээрород нүхэдтэй хамта нэгэ доро ажаллана гээшэбди. Хальмаг ороной Россин гүрэндэ һайн дураараа хамжан ороһоор 375 жэлэй баярта ой 1984 ондо үргэнөөр тэмдэглэгдэхэ юм. Тэрэ баярта жэлэй намар манай театрай хальмаг бүлэг аха дүү Монголой Арадай Республикада анха түрүүшынхеэ гастрольдо ошохо болонхой, — гэжэ нүхэр С. К. Ользятиев хөөрэнэ.

Сэнхир Каспиин эрьенүүдһээ Байгалай үмэнэ бууһа ерэхэдэнь, Буряад ороной түлөөлэгшэд Үдэ, Сэлэнгын уулзуур дээрэхи уласайнгаа хоймор руу хальмаг нүхэдөө хүндэмүүшэ ёһоор урибад.

Б. ЖАНЧИПОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хальмагай АССР-эй Б. Басанговай нэрэмжэтэ драмын театрай бүлэг артистнууд Улаан-Үдын аэропортдо буугаад байна. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЫЕ ЗАРЛАХА ТУХАЙ

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум ингэжэ **тогтообо:**

Россин Совет Федеративна Социалис Республикын арбадахи зарлалай Верховно Соведэй долоодохи сессиие 1983 оной июниин 24-дэ Москва хотодо зарлаха.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.
РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1983 оной майн 23.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

СССР-эй СТРОЙБАНКЫН РОССИН РЕСПУБЛИКАНСКА КОНТОРЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ «БАЙГАЛ-АМАРАЙ ТҮМЭР ЗАМ БАРИЛСАҺАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР ШАГНАХА ТУХАЙ

Байгал-Амарай түмэр замай барилга болон барилгашадые хангаха хүдэлмэридэ амжалтануудые туйлаһанайнь түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үмэнэһөө **«Байгал-Амарай түмэр зам барилсаһанай түлөө»** медаляар шагнаха:

Буряадай АССР-һээ

СССР-эй Стройбанкын Северобайкальск хотодохи отделени

Гоголева Валентина Ильиничнае — таһагай начальник.
Кедровская Валентина Александровнае — ахамад бухгалтер.
Матвеева Лилия Асадовнае — ахалагша бухгалтер.
Ремизова Галина Алексеевнае — таһагай начальник.
Селютина Юлия Михайловнае — отделениие эрхилэгшын орлогшо.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.
РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва. 1983 оной майн 23.

ШАГНАЛ

Республикын промышленностьда удаан сагай туршада аша үрэтэйгөөр ажаллаһанай түлөө, түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, СССР-эй Госгортехнадзорой Буряадай округой управлениин начальник Василий Башинович **Ивановые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

* * *

Партийна болон хүдөө ажахын зургаануудта удаан сагай туршада аша үрэтэйгөөр ажаллаһанай түлөө, түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Хориин районой Үдын совхозой директор Цыремпил Жигжитович **Ширабдоржиевые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

* * *

Прокуратурын зургаануудта удаан сагай туршада эрхимээр ажаллаһанай түлөө, түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Улаан-Үдэ хотын прокурор Виктор Федорович **Сахарозскиие** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

* * *

Олон жэлэй туршада эрдэм-шэнжэлэлгын ажал аша үрэтэйгөөр ябуулһанайнь түлөө, түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, СССР-эй Наукануудай Академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Биологиин институдай туршалгын фармокологиин лабораториин ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ, медицинын эрдэмэй кандидат Владимир Эрдемович **Назаров-Рыгдылониие** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

БОЛГАРИДА ҺАЙНДЭР БОЛОБО

СОФИ. (ТАСС). Болгариин хото городууд, хүдөө нютагууд һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэнхэй. Болгариин гэгээрэлэй ба соёлой, славян үзэг бэшэгэй болон хэблэлэй үдэрые орон баяр жабхалантайгаар тэмдэглэжэ байна. Энээндэ зорюулагдажа олоной хабаадалгатай жагсаал Софида, сентябриин 9-нэй талмай дээрэ болобо. БКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живков, республикын партийна болон гүрэнэй бусад хүтэлбэрилэгшэд Георгий Димитровэй мавзолейн трибуна дээрэһээ тэрээндэ хабаадагшадые амаршалаа. Болгариин соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй ээлжээтэ съездын хүдэлмэридэ хабаадахаяа ерэһэн КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй соёлой министр П. Н. Демичев трибуна дээрэ байлсаба.

Соёлой болон искусствын ажал ябуулагшад, ниитын-политическэ ба олоной хабаадалгатай эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, һургуулинуудай ба дээдэ һургуулинуудай һурагшад улаан тугуудые, транспарантнуудые баряад, жэгдээр алхалан, Болгариин ниислэл хотын гол талмай дээгүүр үнгэрһэн байна. Олоной хабаадалгатай һайндэрэй жагсаалнууд Болгариин бүхы окружной түбүүдтэ болобо.

Национальна соёлой һалбаран хүгжэлтэ хадаа социалис Болгариин мүнөөнэй байдалай эгээл онсо шэнжэнүүдэй нэгэниинь болоно. Жэл бүри орон дотор 4 мянга шахуу ном олон миллион хэһэгээр барлагдадаг, 50 гаран театр, 10 мянга гаран ниитын библиотекэ хүдэлдэг. Болгариин уран зураашадай, композиторнуудай, кинематографистнуудай зохёолнууд бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ болонхой.

НРБ-гэй ажалшад Болгариин эртэ урдын соёлой туйлалтануудые гамтай наринаар сахин хамгаалдаг, арьбадхадаг байна. Уран һайханай зохёолой коллективүүдэй ажал ябуулга энэ талаар ехэ нүлөө үзүүлдэг. Хото городуудай, хүдөө нютагуудай миллионһоо дээшэ хүн тэдээндэ хабаадана.

Совет соёл болгар арадай оюун ухаан бодолой таһаршагүй хубинь болоо. Энэ талаар болгар-совет харилсаан хадаа выставкэнүүд болон фильмүүдые андалдан абалсалга, дуушадай, хүгжэмшэдэй, театральна коллективүүдэй нэгэ нэгэндээ айлшалалга болоно. Соёлой национальна соёлой заншалта долоон хоногууд, һаранууд аха дүү хоёр арадай харилсаа холбоондо шухала үүргэ нүлөө үзүүлнэ.

КПСС-эй ОБКОМҺОО, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМҺЭЭ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДҺЭЭ

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ байһан, 1931 онһоо КПСС-эй гэшүүн Цыремпилон Доржи Цыремпилович 75-тай болоно ябатараа 1983 оной майн 25-да наһа бараба гэжэ КПСС-эй обком, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум болон Министрнүүдэй Совет гүнзэгы шаналалтайгаар мэдээсэнэ.

КПСС-эй обком | **Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум** | **Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет**

Хүдөө ажахын

КОММУНИСТНУУД ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

Манай Хориин районой ажалшад түрэл партиингаа ЦК-гай майн болон ноябриин (1983 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлэн, Буряадайнгаа автономито республикын 60 жэлэй ойн баярай һайндэрые ажалай эрхим бэлэгүүдтэйгээр угтахын түлөө оролдон хүдэлжэ байна. Мүнөө партиин хүтэлбэрилхы үүргын улам дээшэлжэ байһан үедэ коммунист бүхэн ажалдаа бүри эрилтэ ехэтэйгээр хандаха зэргэтэй болоно. Тиимэһээ коммунист нэрээ дээрэ үргэн, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй зэргэдэ ябалсажа, сугтаа хүдэлдэг хүнүүдтээ һайн һайхан жэшээ харуулха гээшэ тэдэнэй нангин уялга мүн.

Манай районой партийна организаци коммунистнарай политическэ бэлэдхэл, эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулдаг гээшэ. Партийна эхин организацинууд бии байгаа дутагдалнуудаа саг дарыдань усадхан, түрүү дүй дүршэл үйлэдбэридөө үргэнөөр нэбтэрүүлхэ гэжэ оролдохо зуураа, КПСС-эй Программа болон Уставай эрилтэнүүдые заатагүй дүүргэхын түлөө оролдоно. Коммунистнарай эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхэ талаар асуудалнууд партиин райкомой бюро болон пленумүүд дээрэ хододоо харагдадаг.

Партиин XXVI съезд дээрэ ажал хүдэлмэридөө сэхээр хандадаг, коммунизм байгуулха хэрэгтэ эдэбхиеэ зорюулдаг түрүү хүнүүдые КПСС-эй зэргэдэ абаха ёһотойбди,—гэжэ тэндэ хэлэгдээ бэлэй. Үнгэрэгшэ жэлэй туршада партида абтаһан хүнүүдэй 70 шахуу процентнь үйлэдбэриин түрүүшүүл, сугтаа хүдэлдэг нүхэдэйнгөө дунда һайн талаһаа бэеэ харуулһан хүнүүд гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Коммунистнарай эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхэ талаар партийна организацинууд коллектив доторoo ниитэ-политическэ ба эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулна. Эндэһээ районой бүхы ажалшадые түсэбтэ даабаринуудаа, абаһан социалис уялгануудаа дүүргэхэ хэрэгтэ урагшань уряална. Коммунист бүхэн даалгагдаһан хүдэлмэридөө эзэн ёһоор хандахадаа, эдэбхи үүсхэлээ дээшэлүүлхэ ха юм. Энэ талаар Үдын, Дээдэ-Тайлсын совхозуудай партийна организацинууд ехэ хүдэлмэри ябуулжа байна.

Жэшээлхэдэ, Үдын совхозой партком, түс ажахын отделенинүүдэй парторганизацинууд болон партийна бүлэгүүдэй дунда звеногой хүтэлбэрилэгшэдые һурган хүмүүжүүлхэ, бэлэдхэлыень дээшэлүүлхэ талаар эмхидхэлэй ба политическэ ехэ хүдэмэри эдэбхитэйгээр ябуулагдадаг. Эршэтэ ажалай мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябаһан коммунистнуудые, залуушуулые һурган хүмүүжүүлгэдэ онсо анхарал хандуулна, дүй дүршэлөө тэдээндэ дамжуулна. ССР Союзай байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баярта дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлжэ шалгарһан, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай дамжуулгын Улаан тугта хүртэһэн, ВДНХ-гай Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэһэн Үдын совхозой хүдэлмэрилэгшэд амжалтануудаа улам арьбадхан бүри эршэтэйгээр ажаллажа байнхай. Мүнөө түс совхозой эхэ хонидой отарануудай коллективүүд зуун эхэ хонин бүриһөө 95 хурьга абаад, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлнэ.

Эдеэ хоолой программые бэелүүлхын түлөө габшагай шангаар хүдэлжэ ябаһан түрүүшүүлэй зэргэдэ Хүрбын совхозой Х.Н. Бадмацыреновэй хүтэлбэрилдэг тракторно-тараан ажалай бригада, Үдын совхозой Баруун-Хасууртын түрүү хонишон, партиин обкомой гэшүүндэ кандидат Г. М. Бимбаев, «Георгиевский» совхозой эрхим һаалишан, партиин гэшүүн М. К. Катина, Үдын совхозой директор Ц. Ж. Ширабдоржиев, Дээдэ-Тайлсын совхозой директор П. О. Никитин, Хүрбын совхозой директор Б. К Дубинин болон бусад оролсоно. Тэдэнэр коллектив доторoo ажал хүдэлмэреэ үндэр бүтээсэтэйгээр эмхидхэн ябуулдаг нүхэд гээшэ.

Габшагай ажалай манлайда ябажа байһан партиин гэшүүд олон. Гэбэшье зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд тушаалга хүдэлмэридөө үшөөл эрилтэ багатайгаар хандана. Тэрээнһээ боложо, ажахы дотор бии байгаа дутагдалнууд саг дарыдаа усадхагданагүй. Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэлдэ районой нэгэ адли эрхэ байдалда ажаллажа ябаһан Анаагай, Хориин совхозуудай таряашад бэшэ ажахынуудта орходоо ороохо таряа багаар хуряажа абаһан байха юм. Энэнь эдэнэрэй хэһэн ажалдаа хайша хэрэгээр хандадаг байһаниие үшөө дахин гэршэлнэ.

Энэ жэлэй март һарада КПСС-эй райкомой бюрогой заседани дээрэ «Коммунистнарай үүргые дээшэлүүлхэ талаар Хүрбын совхозой парткомой хүдэлмэри тухай» асуудал хаража үзэгдэһэн, зүбшэн хэлсэгдэһэн, дайралдаһан дутуу дундануудыень яажа усадхаха тухай заагдаһан байна. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада түс ажахы түсэбтэ даабаринуудаа амжалтатай дүүргэнэ.

Гэхэтэй хамта партиин райкомой талаһаа партийна суглаануудые бэлдэжэ үнгэргэхэ ябадалда түсхай анхарал хандуулагдана. Юуб гэхэдэ, эдэ суглаанууд дээрэ коммунистнарай үүргэ үнэн сэхээр зүбшэн хэлсэгдэнэ бшуу.

Анаагай, «Георгиевский» совхозуудай партийна организацинууд гэшүүдэйнгээ ниитэ-политическэ хүдэлмэри дээшэлүүлхын, жаяг журамыень һайжаруулхын түлэ саг үргэлжэ хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг, дутуу дундануудые усадхахадань туһатай зүбшэл үгэдэг байна.

Манай районой совхозуудай коммунистнар партиин гэшүүн нэрээ үндэр дээрэ үргэн, эрхим бүтээсэтэйгээр ажаллажа, түрэл Буряадайнгаа автономито республикын тогтоһоор 60 жэлэй ойн баярые эрхим бэлэгүүдтэйгээр угтахын түлөө тэмсэн. нэгэдэхи кварталай туршада гүрэндэ мяха тушааха түсэбөө 103, һү—106, үндэгэ 178 процент дүүргээ.

Мүнөө совхозуудаймнай механизаторнууд хабарайнгаа тарилгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр эхилээд, энэ харюусалгатай хаһые богони болзорто, һайн шанартайгаар үнгэргэхын түлөө шууд тэмсэжэ байна.

П. БАХАЕВ,
КПСС-эй Хориин райкомой нэгэдэхи секретарь.

ХҮГЖЭЛТЫН ЗАМААР

Эдэ үдэрнүүдтэ Буряад ороной ажалшад түрэл республикынгаа байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө бэлэдхэл үргэнөөр ябуулжа байна. Буряадта гүрэн түрын автономи бии болгоһон ушар хадаа олон зуун жэлэйнь түүхэдэ гэрэлтэ һайхан шэнэ хуудаһа нээжэ үгөө бшуу. Урдань Россин эгээл тулюур заха булан газарнуудай нэгэн байһан манай республикада үнгэрһэн энэ сагай туршада Коммунис партиин гүн сэсэн хүтэлбэри доро социально-экономическа асари ехэ хубилалтануудай болоһые бидэ мүнөө хоёр нюдөөрөө хаража байнабди.

Агуу Октябриин социалис революциин илан мандахын урда тээ манай «Сибиряк» колхозой мүнөө эзэлжэ байһан газар дайда дээрэ хүн зоной һуудал байдал тон тулюур, үлэн хооһон, харанхы мунхаг байһан юм гээд нютагаймнай үндэр наһатан хэлсэдэг. Шэнэ ажабайдалай тогтоходо түрүүшын коммунанууд эмхидхэгдэжэ, хүдөө зоной ажаһуудал хүгжэлтын ехэ замда гаража эхилһэн байна. 1929 ондо манай Түнхэн тосхоной үгытэй ядуу хорёод шахуу үрхэтэ айл бии байгаа үмсынгөө зөөриие нэгэдүүлжэ, эгээл түрүүшын «Индустрия» гэжэ коммуна эмхидхэгдэһэн түүхэтэй.

1958 ондо «Политотдел», «Буденнын нэрэмжэтэ», «Заря», «Индустрия», «Память Кирова», «Красный пахарь», Чапаевай нэрэмжэтэ болон «Верхний пахарь» гэжэ багахан колхозууд нэгэ ажахы болон нэгэдэжэ, «Сибиряк» колхоз эмхидхэгдэһэн. Томодхогдоһон колхоз, бүхыдөө 28.931 гектар газартай болоһон байна. Ниитымнай адууһа малай тоо толгойшье һураггүй олон болоо һааб даа.

Ингэжэ манай колхоз томодхогдожо, тэрэнэй экономико хурдан түргэнөөр хүгжэжэ, хүн зоной ажаһуудал улам һайжаржа эхилһэн байна. Жэл ошохо тума тарилгымнай газар үргэдхэгдэжэ, таряалан, сабшалангуудаймнай үргаса, адууһа малаймнай ашаг шэмэ дээшэлнэ, тоо толгойнь олошорно, үйлэдбэриимнай гол фонднууд болон олзо доходнай ургана. Мүнөө үедэ манай колхоз бата тогтонижоһон экономикотой, хүсэтэ ехэ техникэтэй, оньһожоруулагдамал томо ажахы болонхой.

«Сибиряк» колхоз наймадахи табан жэлдэ үйлэдбэриин эрхим дүнгүүдые түйлаһанайнгаа түлөө Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаһан юм. КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он) Пленумэй һүүлээр манай колхоз хүдөө ажахыгаа эрид түргэнөөр хүгжөөхэ замда гараһан байгаа. Тиигэжэ хүдөө ажахын продукцинуудые үйлэдбэрилхэ ба гүрэндэ худалдаха түсэбүүдээ жэл бүри нилээд үлүүлэн дүүргэдэг һэн. Энэ табан жэлдэ тон ехэ барилга хэгдээ. Тэрэ тоодо хэдэн олон байрын гэрнүүд, клуб болон һургуулинууд, малай байранууд, овощ хадагалха склад, автогаражууд, ороһоной складууд, силосэй траншейнүүд ороно. Колхозой сэбэр олзо 1965 ондо 316.177 түхэриг байһан һаа, 1970 ондо 347.615 түхэригтэ хүрэһэн юм.

Удаадахи юһэдэхи болон арбадахи табан жэлнүүдтэшье яһала амжалтанууд түйлагдаһан байна. Энэшье табан жэлэй хоёр жэлэй түсэбүүд дүүргэгдээ. Илангаяа хүдөө ажахын продукцинуудые гүрэндэ худалдаха даабаринууд үлүүлэн дүүргэгдэһэн байна.

Энэ табан жэлдэ һү һаалиингаа дүрбэн фермые поточно-цеховой гуримда оруулаад байнабди. Буряадай АССР-эй габьяата малшан Д. Н. Усольцевой толгойлдог мал шахан таргалуулгын баазын үхэршэд бригадна подрядаар хүдэлнэ. Ажалай энэ шэнэ онол аргые колхозойнгоо үйлэдбэриин бүхы һалбаринуудта нэбтэрүүлхээр хараалнабди. Мүн ажалай бүхы бригадануудта ажаллахада зохид эрхэ байдал байгуулагданхай. Һү һаалимнай бүхы фермэнүүд оньһожоруулагдамал аргаар үнеэдээ һаана, эдеэлүүлнэ, уһална, шэбхыень сэбэрлэнэ.

Тараан ажалдаа түрүү онол арга нэбтэрүүлһэнэй ашаар халуун хүдэлмэриин хаһые богонихон болзорто һайн шанартайгаар дүүргэнэбди. Эндэ хэдэн жэлэй туршада звеньевой гурим нэбтэрүүлэгдэнхэй.

Урданайхитай сэсуулашэй [illegible] сэтэ машина, техникэтэй [illegible] лонхойбди. Гадна энэ [illegible] мэриие дээдын эрдэмтэй [illegible] гэжэлтэд хүтэлбэрилнэ. [illegible] рэгшэ жэлдэ гектарай [illegible] центнер ороһо хуряажа [illegible] һэмди. Мүн хэээ [illegible] хиһэ баян хартаабхын [illegible] хуряагдаа.

Ажалай эрхим дүн[гүүдые] түйлаха хэрэгтэ түрүү [...]шаднай гол үүргэ дүү[ргэнэ]. Хүдэлмэриин участок бү[хэн] эрхим жэшээ харуулан [...]лажа байдаг хүнүүд [...] яһала олон. Тэдэнэй [...] һаалишад Г. Д. Амблаева, [...] Павлова, Л. А. Ларионова, галшад М. Н. ба Т. Д. А[...]евскитэн, мал адуулагш[ад] [...] Усольцев, механизатор[ууд] Г. А. Байбородин, П. А. [...]ранский, В. Ш. Шенхоро[в бо]лон бусад ороно.

Түрэл республикынга[а] [...] жэлэй ойн хүндэлэлдэ [...] колхознигууд ажалай [...] бэлэгүүдые бэлдэжэ бай[на]. Мал ажалай продукци[...] үйлэдбэрилхэ ба гүрэндэ [ху]далдаха нэгэдэхи квар[талай] түсэбүүдые болзорһоо [...] дүүргээбди. Хабарай тар[илгые] яһала һайн бэлэдхэлтэйгэ[эр] [...]тажа, эрхим болзорто [...] гэжэ байна.

Ю. СЕД[...]
Түнхэнэй районой «Сибиряк» колхозой түрүүл[эгшэ].

Энэ жэлэй хабарай тарилгын хүдэлмэриие богони болзорто һайн шанартайгаар үнгэргэхэ зорилготой Хориин районой «Георгиевский» совхозой таряашад, механизаторнууд эдэ үдэрнүүдтэ нилээд оролдолго гарган хүдэлнэ. Түс ажахын түрүү механизаторнуудай нэгэн, коммунист, совхозой парткомой гэшүүн, комсомол-залуушуулай тракторно-тараан ажалай бригадын бригадир Олег Анатольевич Катинай хүтэлбэрилдэг коллектив ажалдаа хамтын подряд хэрэглэн, эртын ороһото ургамалнуудые тарижа дүүргээ. Эндэ залуу механизатор, комсомолой гэшүүн Александр Солоненко нилээд амжалтатай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түрүү тракторист А. Солоненко.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТОО, БАРИМТАНУУД

△ Буряадай хүдөө ажахын эрдэм шэнжэлгын институдай эрдэмтэд мэргэжэл тэдтэй хамта газар тарлалан эрхилхэ талаар зональна системэ нэбтэрүүлээ. Мүнөө республикын ажахынууд 200 мянган гектар сэбэр паар эзэлнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ таряалангай 37 процентынь ороһото болон ороһото-бобово ургамалнууд эзэлһэн байна. Мүн «бурятская-34», «бурятская-79» сортын шэнииэ ехэ талмайда таригдадаг болонхой.

△ Улаан-Үдын районой Ивалтын турпалта-үйлэдбэриин ажахын таряашад нёдондо һайнаар үтэгжүүлэгдэһэн паар дээрэ эрхим шанартай үрэһэ тариһандаа гектарай 47,2 центнер ургаса суглуулжа абаа.

△ 1985 он болотор республикын колхоз, совхозууд 85,5 мянган тонно мяха, 180 мянган тонно һү, 6.1 мянган тонно нооһо, 195 миллион үндэгэ абахаар хараална. Арбан хоёрдохи табан жэлдэ мал ажалай продукци үйлэдбэрилгэ 1,3—1,4 дахин дээшэлхэ юм.

ХАМТЫН ПОДРЯД НЭБТЭРҮҮЛНЭБДИ

Манай совхозой таряалан, сабшалангай үрэжэл үшөө [...] гээшэ. Түсхайлбал, үнгэрһэн жэлдэ таряалангай гектар [бүри]һөө оройдоол 7,7 центнер ороһото ургамалнууд, [саб]лангай гектар бүриһөө 8,8 центнер үбһэн хуряагдаһан юм.

Манай эндэхи газарай хүрьһэн һалхинһаа ехээр [...] байбашье, ганса байгаалиин эрхэ байдалһаа ургаса [...] дулдыдана гэжэ хэлэхэ эрхэгүйбди. Харин газар [...] эрхилхэ таарамжатай гурим нэбтэрүүлэгдээгүй, эрдэм[...] кеда түшэглэһэн түрүү технологи, шэнэ онол аргануу[д...] лэгдээгүй байһан дээрэһээ үндэр ургасын үндэһэ һури[...] бижа шаданагүйбди. Ажалай эмхидхэлдэ ямар дутаг[...] ушардаг байгааб гэхэдэ, газарай участок бүхэн харюу[...] эзэгүй байһан, жэлэй дүрбэн сагта таряашадые, луговод[уу]дые даалгагдаһан газар дээрэнь хүдэлгэнгүй, гол [...] һаань таһалжа, ондоо хүдэлмэридэ эльгээдэг ушарнуу[д...] дэһээр. Заримдаа энэ хэрэг ябуул хүнүүдтэ даалг[...]

Тиимэһээ үндэр ургасын найдамтай үндэһэ һури[...] хэрэгтэ бригадна подряд ехэ нүлөө үзүүлхэ ёһотой [гэжэ] нагдана. Байгша ондо нэгэдэхи отделениин луговоду[...] рондоо зүбшэн хэлсээд, хамтын подрядаар хүдэлх[э...] байгуулаа. Звеное даагшаар намайе томилоо юм. Ю[уб гэ]хэдэ, хэдэн жэлэй туршада луговодоор хүдэлхэдөө, [...] дуудта орходоо үндэр ургаса абадаг байгааб. Жэшэ[энь,] нёдондо минии сабшалан дээрэһээ түсэбтэ даабари[...] дуур 1500 центнер үбһэн хуряагдаа бэлэй.

Хамтын подрядаар хүдэлхэ манай звенодо 270 гекта[р саб]шалан даалгагдаа. Ехэнхи газарнай Сэлэнгын аралнууд[...] гүүр нэмжынхэй. Имагтал һайнаар харууһалгын ашаар [газа]рай үрэжэл дээшэлүүлэгдэнэ гэжэ ухаан бодолоо[р] ойлгожо, өөрынгөө дүршэлһөөшье тобшолол хэһэн [...] Тиимэһээ шадаха соогоо оролдожо, сабшалан дээрэ [...]жүүлгын, уһалууриин, харууһалалгын хүдэлмэри ү[...] ябуулжа эхилэнхэйбди.

Нёдондо би гектарай 14 центнер үбһэ абаа бэлэйб. [...] эндэхи хэмжээгээр яһала һайн ургаса гээшэ. Ажахы[н за]рим луговодууд гектар бүриһөө оройдоол 6—7 цент[нер хү]рэтэр үбһэ абаһан байха юм. Харин эсэсэй эсэстэ сабшалан бэримнайшье адли тэгшээр ургэнэ. Иимэ байхада ур[гаса] риг хухархаар ха юм. Эдэ бүхы шалтагаануудһаа луго[во]дэй ажалай бүтээсэ дээшэлнэгүй.

Хамтын подрядаар хүдэлдэг болоходоо манай звено[до] дорхой түсэб, сабшалан, техникэ даалгагдаа, үтэгжүүлг[э...] хүрэхөөр үгтөө. Минии даадаг коллективтэ дүршэлтэй [луго]водууд В. Даржаев, П. Корытов, З. Халимов, С. Фо[...]нов, Б. Михайлов гэгшэд һайн дураараа ороод хүдэлн[э]. Звеногой гэшүүдэй олонхинь механизаторай мэр[гэжэл]тэй юм. Тиимэһээ хүн бүхэн трактор жолоодохо, бүлүүр[...] цинүүдые хүдэлгэхэ арга боломжотой. СНП түхэлэй [...] хоёр станци болон ДДН-70 түхэлэй уһа сасадаг түх[эөрэлгэ] мүн лэ манда даалгагданхай.

Газарай үрэжэл һайжаруулха габшагай ажалай гүр[бан ...]рада бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхэ гэжэ оролдонобди. [...] сабшалангаа сэбэрлэжэ дүүргээд, гектар бүридэ дунд[а зэр]гээр 200—210 килограмм хүрэтэр аммиагтай селитр[э ...]гаабди. Энэ жэлэй март һарын эхинһээ бүлүүр станци[...] уһа сасадаг түхеэрэлгэнүүдээ хүдэлгэжэ, даалгагдаһан [саб]шалангайнгаа ехэнхи хубииень уһалбабди. Мүнөөшье [...]раа үндалуулха хүдэлмэреэ ябуулһаарбди. Апрель[...] эхинһээ «биг» түхэлэй борнойгоор сабшалангайнгаа [...] һэбхирүүлнэбди. Ихэдэмнай шиг нойтон, минерал[ьна бо]дунүүд шэнгээсэтэй байха юм. Сабшалангаа заатагүй гүр[...] хин уһалха ёһотойбди. Зарим участогуудтаа олон жэл[...]гооной үрэһэ тариха хүсэлэнтэй һэмди, харин манай [...] үрэһэ хүрэнгөөр хангагдаагүй байшоо. Агротехничес[кэ гу]римые гүйсэд нэбтэрүүлхэ эрхэ байдал звено бүри[дэ бүрдүү]гогдохо ёһотой гэжэ һанагдана.

Манай совхозой луговодуудай бэшэ звенонууд мүн [хам]тын подрядай гуримаар хүдэлжэ эхилбэ. Хоорондоо [...] сэхэ уряатайгаар бидэнэр хүршэ хүдэлдэг М. В. Пуд[...] звеногой гэшүүдтэ хандаабди.

Баталһан договорой ёһоор звено бүхэн ургасаа [...] хуряаһан хойноо ажахытаяа тоосохо юм. Энэ гурим[аар хү]дэлхэдэ хүн бүхэнэй харюусалга дээшэлнэ, журам [һай]на бшуу.

А. [...]
Хяагтын районой «Пограничный» совхозой луг[оводой звеногой даагша].

ХУБИСХАЛАЙ ТОЛОН ДОРО

Совет засагай ашаар, Коммунис партиин үдэр бүриин анхарал оролдолгоор, агууехэ ород арадай аха дүүгэй туһаламжаар буряад ороной, тэрэ тоодо минии түрэл нютаг Баян-Голой шэг шарай танигдашагүйгөөр хубилаа, хүн зоной ажабайдал тад ондоо болоо. Агууехэ хубисхалай аша туһаар үгытэй, ядуу буряадууд эрхэ сүлөөтэй, зол жаргалтай, баян дэлгэр байдалтай ажаһууна.

Нютагтамнай 1923 ондо эмхидхэгдэһэн Нуурай сомоной Соведтэ эгээл түрүүшын депутадаар һунгагдаа бэлэйб. Эгээл энэ үедэ түрүүшын хүтэлбэрилэгшэ Бадма Арсаланов байһан юм. Би энэ хүнтэй хамта нютагтаа түрүүшын ТОЗ (газар элдүүрилхэ нэгэдэл) байгуулхадань туһалалсадаг байгааб. 1927 ондо Баян-Голдо «Арьбажал» гэжэ түрүүшын коммуна бии болгогдоһон түүхэтэй. Һүүлдэнь тэдэнэр хажуудаа байһан бишыханууд тозойхидтой ниилэжэ, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз байгуулагдаһан юм.

Харин би энэ үедэ Уланай сомоной Соведэй «Ошон» коммунын түрүүшын түрүүлэгшээр томилогдоо һэм. Тиихэдэ эндэ 120 үрхэтэ айл байгаа. Ажахымнай малай нэгэ фермэтэй бэлэй. Һүүлдэнь тэрэмнай Кировэй нэрэмжэтэ колхоз болгогдоо.

Түрүүшын үедэ колхозууд баганууд, хүсэ шадалаар һула, машина, техникэшьегүй, ямаршье тарилга хэдэггүй байһан юм. Гол һалбаринь мал ажахы һэн. Тиихэдэ ашаг шэмэ багатай, нютагай үүлтэрэй мал байһан ааб даа. Колхозуудай һаял бэхижэжэ байхадань, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилээ бэлэй.

1941 ондо газар уһаяа, гэр гуламтаяа хамгаалхаяа немец фашистнуудтай дайлалдахаяа Баруун фронт мордоо һэм. 1945 оной хабар «дайсанаа дараад, даагаяа һүүлдээд» түрэл нютагаа бусахадаа, хэжэ ябаһан ажалаа саашадань бүри эршэтэйгээр үргэлжэлүүлээб. 1948 ондо манай колхозой гурбан хүн ороһо таряа ехээр ургуулһандаа гүрэн түрын дээдын шагналда хүртөө бэлэй. Тракторна бригадын бригадир Ринчин Эрдынеев, звеное даагша Сандажап Шойропов, мүн би Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртөө һэмди.

1950 ондо намайе Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшээр һунгаа. Хойто жэлынь бидэ баһал баян ургаса абаабди. Адууһа малнайшье олошоржо эхилээ, трактор, машинашье яһала абтаа.

Манай нютагые Баян-Гол гэжэ дэмы нэрлэдэггүй. Үнэхөөрөөл, элдин һайхан, элбэг баян нютаг юм. Эндэһээ хэды олон хүн эрдэм һуралсал шудалжа, урган гараа гээшэб. Тооложо барахаар бэшэ. Табяад гаран ондо колхозой түрүү хонишон Шалсама Ламажаповна Цыремпилова Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртөө. Удаань Гомбо Цыденов, Ольга Сангадиева, Дашанима Сундуев гэгшэд энэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн.

Урдандаа үсөөн малтай байһан колхоз мүнөө 2800 эбэртэ бодо малтай, 33 мянган хонитой, 480 адуутай болонхой. Колхоздо 90 трактор, 80 автомашина болон хүдөө ажахын бусад техникэ тоологдоно. Хэрбээ хорёод гаран ондо энэ нютагта тарилга хэдэггүй һаа, мүнөө 5400 гаран гектар таряалантай юм.

Жэл ошохо бүри нютагаймнай хүн зоной ажабайдал һайжараа, баян дэлгэрээр ажаһууна. Үмсэдөө хүнгэн автомашинатай, мотоциклтай хүнүүд олон, айл бүхэн телевизор, холодильник болон бусад хэрэгсэлтэй болонхой. Һүүлэй үедэ нютагтамнай соёлой байшан, дунда һургуули, хүүгэдэй садясли, ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха комбинадай комплексно пункт, байрын гэрнүүд, малай байранууд, магазинууд, конторо гэхэ мэтэ баригданхай.

Иимэл даа, мүнөө үеын ажабайдал!

Р. БУБЕЕВ,
ажалай болон дайнай ветеран, Социалис Ажалай Герой.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ЁҺОТОЙЛ ФАБРИКА

Жаран жэл гээшэмнай түүхын хэмжээгээр тиимэшье ехэ саг бэшэ. Теэд энээхэн үе соо манай ороной заха хизаар бүхэндэ хэды ехэ хубилалтанууд болоо гээшэб! Жэшээнь, Буряад ороной хүдөө нютагуудые абаад үзэел. Түрүүн үгытэй ядуу зоной хамтаржа, эндэ тэндэ багахан артель, коммунануудые эмхидхэһэн газарта мүнөө ёһотойл хүсэ ехэтэй томо социалис предприятинууд хүдэлнэ ха юм.

Энэ талаар манай Кабанскын шубуунай фабрикые жэшээ болгон, харая. Һайрхалташьегүй, фабрикамнай бүхы республика, район доторoo нилээд хүгжэнги, мүнөө үеын оньһон техникээр гүйсэд зэбсэгжэһэн, үйлэдбэриингөө хэмжээгээршье ехэ, олон һалбаритай ажахынуудай нэгэн гэжэ тоотой. Түсхайлбал, үнгэрэгшэ жэлдэ фабрикын отделенинүүдтэ таряалангай гектар бүриһөө 14,1 центнер тараан, 146 центнер хартаабха хуряагдаа гэхэ гү, али бүхыдөө 83,5 мянган центнер ороһон, 30 гара мянган центнер хартаабха абтаа юм. Һайн уларилтай жэлдэ таряалан дээрэһээ энээнһээ үшөөшье ехэ продукци үйлэдбэрилэгдэдэг.

Тэрэшэлэн нёдондо фермэнүүдтэмнай үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2605 килограмм һүн һаагдажа, хамтадаа 50,6 мянган центнер сагаан эдеэн гүрэндэ худалдагдаа һэн. 25 һаалишад үнеэн бүриһөө 3000 килограммһаа дээшэ һү абаһан байна. Тэдэнэй дундаһаа үнеэн бүриһөө 3472-һоо 3867 килограмм хүрэтэр һү һааһан түрүүшүүлые, жэшээнь, В. Г. Перевозникова, В. Хамуева, Л. А. Москвитина, Е. С. Волкова, В. Т. Ипатьева гэгшэдые онсолон нэрлэхээр. Урзанда манай эрхим һаалишан Е. П. Перевозникова район соогоо эгээн түрүүлэн үнеэн бүриһөө 4377 килограмм һү һаагаа юм.

Мүн үнгэрэгшэ жэлдэ 27,5 мянган центнер мяха гүрэндөө худалдажа, түсэбөө баһал үлүүлэн дүүргээ һэмди.

КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он) Пленумһээ, мүн партиин XXV съездһээ хойшо һүүлэй арба гаран жэлдэ фабрика шубуунай мяха үйлэдбэрилхэ талаар түргэн хүгжөө. Хэрбээ түрүүшээр жэлдээ 4—5 мянган центнер нугаһанай мяха абадаг һаа, юһэдэхи табан жэлдэ жэлдээ дунда зэргээр 22 мянга гаран центнер шубуунай мяха үйлэдбэрилһэн байнабди.

Хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилхэ, социально-экономическа хүгжэлтын талаар амжалтануудые түйлаһанайнгаа түлөө совхоз Хүндэлэлэй Тэмдэг орденоор шагнагдаа юм.

Манайда эмэ нугаһан бүхэнһөө шадаал һаа олон үндэгэ абажа, инкубаторта дальбараа болгуулаад, тэдэнээ түргэнөөр дэгжээжэ, богони болзор соо ехэ мяха абаха гээшэ гол шухала болоно. Энэмнай хүнгэн бэшэ зорилго. Тиигэбэшье бүхы мэргэжэл шадабари, хүсэл оролдолгоёо гарган хүдэлжэ, түрүү шубуушад А. Т. Тыхеева, Е. Ф. Воробьева гэгшэд эмэ нугаһан бүхэнһөө 115 үндэгэ абаха түсэбтэй һаа, тэрэнээ 140-дэ хүргэнэ. Тэрэнэйнь ашаар жэлдээ 1,4 миллион дальбараа инкубаторһаа абадаг болообди.

Һүүлэй жэлнүүдтэ мяханда тушаагдаха үхэрнүүдые түргэнөөр томо болгохо, шахаха түсхай талмай эмхидхээбди. Эндэхи түрүү малшан И. И. Нечкинай звено жэлэй ямаршье сагта шахамал бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ дунда зэргээр 900—1000 граммаар нэмээжэ, үхэр бүхэнөө 380—390 килограмм шэгнүүртэйгээр мяханда тушаана.

Эдэ бүгэдэ тухай юундэ иимэ дэлгэрэнгыгээр хэлэнэбиб гэхэдэ, мүнөө ажахы бүхэндэ эдеэ хоолой бүхы зүйлнүүдые ехээр, гаргаша багатайгаар үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ элбэгээр худалдаха зорилгын хурсаар табигдажа байхада, бүхы хүдэлмэреэ эрид һайжаруулха, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, эгээл ехэ продукци абахын түлэ улам оролдосотойгоор хүдэлхэ болонобди.

Г. БЫКОВ,
Кабанскын шубуунай фабрикын ахамад зоотехник.

АЖАЛША ЗОН— АЛТАН ЖАСАМНАЙ

Сэлгеэ үргэн Сэлэнгэ мүрэнэй хойто эрьедэхи хадануудай боорёор зурыһан наринхшаг, үзэсхэлэнтэ һайхан нютагта манай колхоз оршодог юм.

Бури урдань эндэ Ганжууртан гэжэ ганса бүлэ буряад айлайхи ажаһууһан гэхэ. Тэрэ үедэ иишэ нүүдэл ород зон ерэжэ һуурижаһан, модон анзаһаар газар хахалжа, таряа ургуулжа эхилһэн, буряадуудай жэшээгээр адууһа мал үсхэбэрилдэг болоһон түүхэтэй. Тиигээд тэдэнэр нютагай хүнэй нэрээр һуурин тосхоноо Ганзурино гэжэ нэрлэһэн юм гэлсэдэг.

Эндэхи хүн зондо совет засаг лэ эрхэ сүлөө, зол жаргал, баян дэлгэр, гэрэлтэ һайхан байдал олгоо гээшэ. Һаяхан колхознай 50 жэлэйнгээ алдарта ойе тэмдэглээ. Эгээл 1933 оной март һарада нютагай зон хамтын ажахы эмхидхэжэ, колхозоо «8-ое марта» гэжэ нэрлээ һэн. Тэрэ гэһээр манай багахан ажахы, эндэхи таряашад, малшад түрэл Совет оронтоёо, Буряадайнгаа республикатай хамта социалис хүгжэлтын гайхамшагта зам гаталжа ерээ.

Анхан эндэмнай багахан нэгэ фермэдээ хэдэн арбаад үхэрнүүд, хонид, морндые байлгадаг, оройдоол 100 гаран гектарта таряа ургуулдаг колхоз байһан һаа, мүнөө шэнэ түхэлэй байра байдалтай, һү һаалиин томохон комплекстой, машина техникын һайн мастерскойтой ажахы болонхой.

Таряалан болон мал ажалһаа продукци ехээр абаһан, гүрэндэ горитойгоор худалдаһанай ашаар колхоз нёдондо 17,6 мянган түхэригэй сэбэр ашаг олзо оруулаа.

Гансашье нёдондо бэшэ, мүн энээнһээ урдахи жэлнүүдтэшье манай колхозой ажалшад, малшад ороһо таряа, хартаабха, овощ, үбһэ тэжээл, элбэгээр ургуулдаг, адууһа малһаа ашаг шэмэ ехээр абадаг гэжэ нэгэнтэ бэшэ магтаалда хүртэдэг байһан. Бури 1938—1939 онуудта тараан ажалдаа эрхим үрэ дүн түйлаһанайнгаа түлөө колхоз «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор, Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкын нэгэдэхи шатын дипломоор шагнагдаһан юм.

Ямаршье ажахы өөһэдынгөө ёһотойл алтан жаса болохо түрүү хүнүүдээрээ омогорходог ааб даа. Манайдашье үнэн шударгы, хамтын хэрэгэй түлөө хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлдэг, эдэбхи үүсхэл ехэтэй хүнүүд олон. Тэдэнэй дундаһаа дээрэ дурсагдаһан һаалишадһаа гадна, бэрхэ тугалшан З. М. Мамаева, үниинэй хонишод аха дүүнэр Борис, Георгий Шмагинтан, механизаторнууд Г. И. Козлов, А. А. Брянский, Л. Г. Мокров, зүгыһшэн А. И. Шмагина, овощ ургуулагша Л. Я. Доронина, Г. Г. Арадаева болон бусадые сэдьхэлээ ханан нэрлэнэб.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гол гурбадахи жэлдэ колхозой малшад бүришье амжалтатай хүдэлнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ таряашад, механизаторнууднай хабарай тарилгын богони болзорто һайн шанартайгаар үнгэргэхын түлөө эршэмтэйгээр хүдэлжэ байна.

Түрэл республикынгаа ойн баярай жэлдэ колхозой механизаторнууд тарлалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 15 центнерһээ бага бэшэ таряа, 80 центнерһээ доошо бэшэ хартаабха хуряажа абаха, үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2200 килограмм һү һааха, хонишод зуун эхэ хонин бүриһөө 100-һаа үсөөн бэшэ хурьга түлжүүлхэ гэһэн социалис уялга абанхай.

Гэхэтэй хамта ажахыдамнай бүхы юумэн амжалтатай һайн гэхын аргагүй. Дутагдалнууд, шиидхэгдээгүй асуудалнууд үшөөл олон. [...] талаһаа Сэлэнгэ мүрэн, [...] талаһаа түмэр харгы, [...] хадын хабшал соо, [...] зарта оршодог манай [...]до шэнэ барилга [...] гээшэ бэрхэтэй [...] Хуушан муу гэрнүүд[...] далжа, һууридань [...] барилганuудые бодхоо[...]тай болонобди. Теэд ба[...]хэнгүй аргагүй. Гадна т[...]лан, сабшалан, бэлшээр[...]гэдхэхын аргагүй. [...] газарайнгаа гектар бү[...] ашаг үрэ ехэтэйгээр [...]лэжэ, тэндэһээ шадаал [...] ехэ ургаса абахын түлөө [...]дохо болонобди.

Эдэ бүхы асуудалнуу[д...] амжалтатайгаар шиид[...] колхозой ажалшад, мал[шад] урагшаа үшөө ехэ [...]хэхэ байһаниинь найда[...]

Ф. РУСИ[...]
Улаан-Үдын районой «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто «8-е Марта» колхозой түрүүлэгшэ.

...үрэлтын хүсэтэ ахамууд

ШЭНЭ ...АЛТАНУУД ТЭЭШЭ

...Октябрь манай ...республикын ара... шэнэ ажабайдалай ...толо бадаруул... яһанай асуудалые ...зүбөөр шиидхэжэ, ...һотойл адли тэг... ...хани барисаа ...сүлөөтэ һайхан бай... ...гэн зам нээжэ үгэ...

...шагта ойе угтажа ...гаталан гараһан за... ...табиһан зорил... ...жэлэн хараха ушар... Би өөрынгөө ажахын ...тухай хөөрэхэ хүсэ... Совет засагай тог... ...урда тээ манай ...ямаршуу бай... ...мүнөө байһан Бело... ...һуурида хооһон та... ...гурбан модон гэр ...һэн гэжэ хэлсэ...

...нютагай хүн зон ...үхэр малаа, хонн ...туугаад лэ, нүүжэ ...байһан. Иимэ бай... ...ажаһууһан үгытэй, ...буряадууд һургуули ...үгы, үзэг бэшэг мэ... ...элдэбын үбшэн ...дайрагдадаг, нюта... ...баяд, ноёдой барлаг ...ябадаг һааб даа. Со... ...засагай тогтоогдоходо, эдэ ...шан дэлхэйн үлэг... ...үгы болон ошоо. ...сэсэн мэргэн ленин... ...национальна политика, ...ороной арадуудай нэн ...ахануехэ ород арадай ...ёнон туһаламжын ...түүхэтэ тон богони ...эндэ хүгжэнги хү... ...ажахы байгуулха арга ...байна.

...ондо Борьёогой та... ...түрүүшын агрономиче... ...бии болгогдожо, ...буряадууд газараа ...таряа тариха, ...эрхилхэ талаар ...хүдэлжэ эхилһэн. ...Хойто жэлынь энэ ...«Борьёогой хони... ...нэрэтэй совхоз ...хүн зон ажал... ...онол аргануудые ...захалаа бэлэй. Тии... ...манай оройдоол ...ноохотой 3 мянган ...тоологдодог һэн. Эдэ ...ноохоншье мүртэй ...ядадаггүй, хурьгад... ...абтадаггүй бай... ...1927 онһоо ...нарин ноо... ...үлтэртэ болгохын ту... ...хүдэлмэри ябуу... ...байна. Нэн түрүүн ...түхэлэй меринос ...хусануудай үрэ хэ... ...эхэ хонидоо үрэ... ...хилээ бэлэй. Эдээн... ...түлэйнь ноохон ...орходоо хоёр да... ...байгаа. Мүн ноо... ...нарыншье һайжар... ...1928 ондо нүхэр ...Быков нютагайнгаа ...үүлтэрыень һайжа... ...тула мазаевска үүл... ...ноохотой 200 ...ахыдаа асараа. Мүн ...дой, хурьгадай бай... ...нуудые, хонишодой ...бариха талаар яһа... ...ябуулагдаа. Ажа... ...арбан мянган хонид... ...ходоо, тэжээлэй баа... ...хулха асуудал гараа ...хэрэгые бэелүүлхын ...930 онһоо хойшо ню... ...ороохото ургамал... ...тарижа захалаа. Сов... ...түрүүшын директор ...Шубин хонидой тоо ...олошоруулха, үүл... ...һайжаруулха хэрэгтэ ехэ... ...тааа оруулһан бай... ...онһоо хойшо хо... ...манай түрүүшынгээ ...аруулжа эхилбэ. Тэ... ...ажахы 301 цент... ...хонинной мяха гү... ...тай тушаажа, тү... ...һэн.

...хонишодой үүл... ...һайжаруулха хэрэгтэ ...түрүүшын зоотех... ...ионер М. Г. Гиза... ...жэлэй туршада хү... ...ехэ хубита оруул... ...Мүн совхоздо ...зоотехнигээр хүдэл... ...Т. Тарабукин, аха... ...ветеринарна врач бай... ...Н. Выборов болон ...мэргэжэлтэд ажахын ...нарин ноохото үүл... ...болгохо талаар өөһэ...

дынгөө дүршэл шадабарине нилээд зорюулһан байха.

Хонин һүрэгые олошоруулха, үүлтэрыень һайжаруулха хэрэгтэ хубитаяа оруулһан түрүүшүүл олон. Тэдэнэй дундаһаа ажалай ветеранууд Социалис Ажалай Герой Б. С. Дабаев, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй тон түрүүшын депутат байһан Д. Ц. Цыбенов, мүнөө үедэ совхозойнгоо баялигые үсхэбэрилжэ ябаһан Социалис Ажалай Герой, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Г. Л. Рабдаев, шадамар хонишод Б-Н. Г. Гомбожапов, Д-С. Г. Данеев, Д. Д. Цынгуиова болон бусад жэлһээ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 100-һаа дээшэ хурьга абажа түлжүүлнэ, хонин бүриһөө 5 килограмм хүрэтэр ноохо хайшалжа тушаана.

Үнгэрһэн 60 жэл соо совхозой ажахы үндэһөөрөө шэнэдхэгдэн, танигдахаар бэшэ болотороо хубилгагдаа. 1927 онһоо 1983 он болотор ажахын хониинһоо абтадаг продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн хэды дахин ургаа. Тусхайлбал, хониной мяха үйлэдбэрилгэ 7,5 дахин, ноохон 30 дахин дээшэлһэн байха юм.

Мүнөө манай ажахы олон һалбаритай социалис хүдөө ажахын томо совхоз болоод, орон дотороо хониной мяха үйлэдбэрилгөөрөө нилээд холуур суурханхай. Хонин һүрэг үсхэбэрилгэ энэ сагай эрилтэдэ харюусамаар табигданхай.

Манай ажахы ажал хүдэлмэридөө амжалтатай ябаһандаа Ленинэй ордендо хүртөө һэн. Мүн бүхэсоюзна, бүхэроссин социалис мүрысөөнүүдтэ оло дахин илажа гараһан байха.

1972 ондо РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын захиралтын ёһоор Борьёогой совхоз—нарин ноохото үүлтэрэй хони үсхэбэрилхэ тусхай һалбаритай ажахы болоо бэлэй. Тэрэ сагһаа хойшо хэды олон үүлтэртэ хонидые республикынгаа ажахынуудта худалдаа гээшэб?!

Ажахын зооветеринарна мэргэжэлтэд хонидойнгоо тоо толгойень олошоруулха, үүлтэрыень һайжаруулха талаар яһала хүдэлмэри ябуулжа байнхай.

Нёдондо совхознай хурьга абаха, ноохо тушааха түсэбүүдээ дүүргэһэн юм. Энэшье жэлдэ хонишоднай хонин бүриһөө хурьга абажа түлжүүлхын түлөө оролдожо ябана. Һүүлэй мэдээгээр 15,4 мянган эхэ хонинһоо бүхыдөө 15 мянга гаран хурьгад абтаа. Ажахымнай 15 хонишод «зуутанай» зэргэдэ гаранхай.

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленум дээрэ баталагдан абтаһан СССР-эй Эдеэ хоолой программые бодото дээрэнь бэелүүлгэ мүнөө бидэнэрэй гол анхаралаа хандуулха, оролдолго гаргаха хэрэг болоно. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи гол жэлдэ совхознай гүрэндэ 220 мянган центнер ороохо, 4900 центнер мяха, 4600 центнер һү, 1457 центнер (зачётно шэгнүүрээр) ноохо худалдаха түсэбөө амжалтатай бэелүүлхэ. Энэмнай республикын алдарта ойдо зорюулагдаһан манай ажалай бэлэг болохо юм.

Хаанта засагай үедэ үгытэй, тулюур байдалтай байһан буряадууд энэ үнгэрһэн хугасаа соо туйлаһан амжалтануудаа түрэл партидаа, гүрэн түрэдөө зорюулна.

КПСС-эй XXVI съездын, мүн удаадахи Пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүүд бидэнние шэнэ амжалтанууд тээшэ уряалан дуудана. Иигэжэ Борьёогой совхозой хүдэлмэрилэгшэд түрэл партиингаа дотоодын болон гадаадын политикые һайшаан дэмжээд, энэ жэлдэ габшагайгаар ажаллажа, Бурлад республикынгаа алдарта ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө оролдожо ябана.

В. ШАНТАХАНОВ,
Зэдын районой Ленинэй орденто Борьёогой совхозой директор.

Н. Л. ТОГМИТОВА, Хоринн районой Хоринн совхозой хонишон.

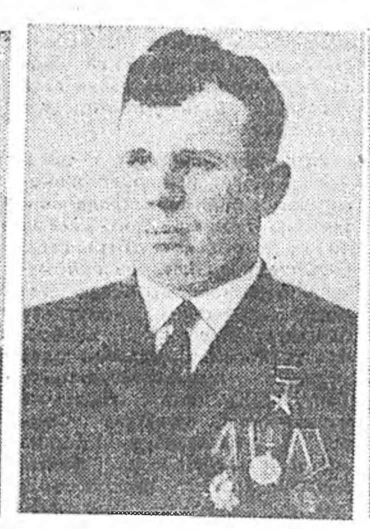

П. Ф. СЛЕПНЕВ, Бэшүүрэй районой «Новосретенский» совхозой механизатор.

Д. Б. СУНДУЕВ, Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон.

Е. П. БУТАКОВ, Зэдын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой луговомелиоративна отрядые даагша.

Н. Л. ТАДВАШКИНА, Сэлэнгын районой Химнын совхозой һү һаалиин фермые даагша.

ТЕХНИКЫН ХҮСЭНДЭ ТҮШЭГЛЭН

Мухар-Шэбэрэй районой «Коммунизм» колхозой механизатор М. И. ЕКИМОВ:

— Эгээл мүнөө механизаторнуудай урда нилээд ехэ зорилгонууд табигданхай. Эрдэм-техникын хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байһан үедэ хүдөө ажахые энэ сагай эрилтэдэ харюусама оньһон техникээр хангаха гэшэ түрэл партиин, гүрэн түрын гайлашагүй зорилго болоно. Энэ талаар орон дотор сэхээн хүдэлмэри ябуулагдажа байнхай. «1983—1990 онуудта хүдөө ажахын машина, тухеэрэлгэнүүдэй техническэ хэмжээ ба шанарыень улам сайжаруулха, һайнаар хэрэглэхэ, тэдэнинь ехээр бүтээн гаргаха хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй һаяхан абаһан тогтоол бидэнние техникээр зүб ёһоор ашаглаха, тэдэнние сая соонь харуулалха, ехэ засабаригүйгөөр хүдэлгэхэ эрилтэ табина. Эндэһээ манда даалгагдажа үгтэһэн трактор, машинаа гамтайгаар, бүтээлэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ гэшэ механизатор бүхэнэй нангин уялга болоно.

Би энэ талаар яһала ехэ хүдэлмэри хэдэгби. Иигэжэ ажаллаһанайнгаа ашаар жэл бури түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэшэб. Үнгэрһэн жэлдэ 2300 гектарта хүдэлмэри хээ һаа, тэрэнэй 1035 гектараар үлүүлэб.

Номдо К-701 түхэлэй томо, хүсэтэ трактор даалгагданхай. Тэрээгээрээ ажахынгаа элдэбын ажал хэдэгби. Хабар, намарай үедэ тэрээ хахалагшаб, зундаа убһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадагшаб. Үбэлэй һарануудта нингын адууһа манда тэжээл шэрэдэгби. Юрэдөө колхозодо ажал барагдаха бэшэ даа.

Байгша ондо туйлаһан амжалтаяа бури арьбадхан, үшөө ехэ үрэ дүн туйлахые оролдохоб. Иигэжэ КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ манай механизаторнууд мэргэжэл шадабаряа элсүүлэн хүдэлжэ, урдаа табиһан зорилгоёо нэрэтэй солотойгоор бэелүүлхын түлөө тэмсэнэ.

БИДЭНЭЙШЬЕ ХУБИТА БАЙХА

Яруунын районой «Дружба» колхозой ахалагша хонишон А. АРГЕЕВА:

—Түрэл республикынгаа алдарта ойе ажалай амжалтаар угтаха гэһэн социалис мүрысөөндэ хэм оролсоһон манай колхозой хонишод даалгагдаһан хонидойнгоо тоо толгойе мүрысөөнэй түлөө оролдожо ябана. Эдэ зорилгонуудые бэелүүлхэ шадабал, хонин һүрэгөө мяха, ноохо ехээр абаха, гүрэндэ тэдэнэй элбэгээр худалдаха аргатай болохо хэшээтэйбди. Эдэ ажахымнай экономико дээшэлхэ, ашаг олзотой болохо ха юм.

Эхэ хонин бүриһөө хурьга абажа түлжүүлхэһээ гадна, хонин һүрэгтэй сагта һайнаар харуулалха, эдэлүүлхэ хэрэгтэй. Урдахи харюусалгаа һайса ойлгоод, даабан ажалдаа үнэн зүрхэнһөө оролдоно, хүсэ шадал, бүхы дүршэл шадабарияа хүдэлбэл, ямаршье хонин зон ажалдаа амжалта туйлахал гээжэ һанагшаб. Би түрэл ажахыдаа арба гаран жэлэй туршада хонин һүрэг эрхилжэ ябанаб. Энэ үе соо яһала дүршэл шадабаритай болоо хүн аабзаб. Тиигэбэшье эхэ хонидой отара даадаг хүнүүдэй хүдэлмэри нилээд хүндэшэг гэшэ.

Үнгэрһэн жэлдэ манай бригадынхид зуун эхэ хонин бүриһөө 118 хурьга түлжүүлһэн, хонин бүриһөө 3,8 килограмм ноохо хайшалһан юм. Харин энэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 109 хурьгаа абтаад түлжүүлэгдэжэ байна. Энэ үрэ дүн бидэндэ минии хүрэхөө эрээгүй. Коллективэй гэшүүн бүхэнэй ажалаа зүбөөр эмхидхэнһээ, хони, хурьгадаа һайнаар харууһалаанһаа, эдэлүүлһэнһээ, түрэлгэ эмхитэйгээр үнгэргэһэнһөө болоо.

Ажахы дотор хонин һүрэг эрхилхэ талаар яһала хүдэлмэри ябуулагдаа, һүүлэй үедэ эхэ хонидой томодхогдоһон хоёр комплекс баригдажа тушаагдаа. Эндэ бүхыдөө 1000 гаран хонид харууһалагдадаг юм. Иигэжэ колхозой хонишод ажалдаа промышленна арга үргэнөөр хэрэглэжэ, СССР-эй Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитануудые оруулхын хойноһоо оролдожо байна.

ХҮДЭЛХЭДЭ УРМАТАЙ

Загарайн бройлерно фабрикын шубуушан Г. Б. СИРАТОВА:

—Оройдоол арбаад жэлэй саана эндэмнай хооһон тала байһан юм. Мүнөө хэйшэ хэйшэ хэдэн арбаад гектар газарта тухеэрэгдэһэн олон тоото ехэ байрануудтай эндэхи бройлерно фабрикадамнай жэлдээ 3 миллион шахуу тахяагай дальбараа тэжээгдэжэ, 37—38 мянган центнер шубуунай мяхан гүрэндэ худалдагдана.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ, бүхы үйлэдбэринь томодхожо, оньһожоруулха, промышленна түхэлтэй болгохо, совет хүнүүдые эдээ хоолой элбэгүүлхэ хэрэгтэ һайнаар хангаха талаар парти, правительствымнай абаһан ехэ оролдолгын ашаг үрэ манай фабрикынхид жэшээ дээрэһээ элитээр харагдана.

Хүдэлмэриин гүйсэд оньһожоруулагдаһан, нарин нягта технологиин ёһоор бүхы ажал бүтээгдэдэг, промышленна ямаршье предприятинуудһаа дутуугүй газарта хүдэлхэдэ ехэл урматай. Шубуушан бүхэн нэгэ доро 120 гаран мянган дальбараа тэжээнэ. Жэшээлхэдэ, нёдондо би нүхэртэйгөө 1000 гаран центнер шубуунай мяха үйлэдбэрилээ һэм. Байгша оной нэгэдэхи квартал манай звено 300 центнер мяха бэлэдхэлэй пунктда оруулжа, түсэбөө холо үлүүлэн дүүргээ. Тэрэшэлэн фабрикамнай бүхыдөө квартальна түсэбэ 120 процент дүүргээ, нёдондохи энэ үеынхиһөө 2000 центнерээр ехэ мяха эхэ орондоо үгөө. Манай түрүү шубуушад Л. К. Замарацкая, А. М. Гаськов болон бусад энэ амжалтада илангаа ехэ хубита оруулна.

Табан жэлэй гурбадахи гол жэлдэ бүхы коллективнай 2,8 миллион тахягай дальбараа тэжээжэ, 40 мянган центнер шубуунай мяха абаха, 7 миллион үндэгэ суглуулха зорилготой.

Гансашье эндэ хүнүүдэй ажаллахада һайн болоо бэшэ, мүн ажаһуудалнай болбосон түхэлтэй болгогдоо. Хото городойхиһоо дутуугүй гэр байранууд, хүүгэдэй сад-ясли, клуб, магазин, столово гэхэ мэтэ эндэмнай хуу бии.

ТОО, БАРИМТАНУУД

△ КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он) Пленумһээ хойшо мүнөө болотор хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ 1,5 миллиард түхэриг мүнгэн һомологдонон байна. Энэ үнгэрһэн хугасаа соо трактор 1,8 дахин, ашаанай автомобиль—1,6 дахин олошороо. Мүнөө республика дотор 110 совхоз, 55 колхоз болон хүдөө ажахын гүрэнэй предприяти тоологдоно.

△ Байгша оной эхиндэ республикын ажахынуудта 9921 трактор, 5111 автомобиль, 4030 комбайн болон бусад техникэ тоологдоо һэн. Ганса һүүлэй хоёр жэлэй туршада хүдөө ажахыда 2130, тэрэ тоодо хүсэтэ К-700, К-701 түхэлэй 138 трактор, элдэб маркын 2230 автомобиль, 943 комбайн үгтөө.

△ Арбан нэгэдэхи табан жэлэй үнгэрһэн хоёр жэлэй туршада хүдөө ажахын валова продукци үйлэдбэрилгэ урдахи табан жэлэйхидэ орходоо 17,4 миллион түхэригөөр дээшэлһэн гэхэ гү, али 5 процентээр ехэ болоһон байна. Мяха үйлэдбэрилгэ 16 процентээр, һүн—105, ноохон — 11, үндэгэн 7 процентээр дээшэлээ.

△ Үнгэрэгшэ жэлдэ республикын колхоз, совхозууд гектар бүриһөө дунда зэргээр 11,5 центнер ороохо таряа хуряагаа. Гүрэндэ 90 мянган тонно ороохо худалдаа гэхэ гү, али түсэбөө 120 процент дүүргээ. Мүн лэ 50,2 мянган тонно хартаабха тушаагдажа, даабари холо үлүүлэгдөө.

Балшар бага наһатайдаа эхэ, эсэгэһээ таһарһан хүм. Зүгөөр совет гүрэн намайе үншэрүүлэнгүй, хүүгэдэй байшанда хүмүүжүүлхээ абаһан байна. Эхэ ороной энэрхы анхаралай ашаар үдэн ургажа, харгы замаа олоһон хүн бээзэб.

Гэбэшье минии хуби заяае шиидхэһэн нэгэ иимэ уулзалга болоо һэн. Шордогорхон бэетэй, шарахан үһэтэй, сэнхир нюдэтэй дүрбэтэйхэн басагахан хүүгэдэй байшангай коридор соогуур гүйжэ ябатараа эндэһээ ухибүү үргэжэ абахаяа ерэһэн Гончиг Романов гэжэ буряад хүндэ би ехэ наартайгаар харагдаһан байгаа хаб. Тиигэжэ үргэһэн эсэгэмни намда һүүлдэнь хэлээ бэлэй.

Үндэһэ яһатанай хоорондын илгаанай һэжэг тэрэ үедэ үгы боложо байгаа гэжэ энэ ушар гэршэлнэ бшуу. Гушаад ондо, эгээл тэрэ үедэ, энэ сарюун һайхан мэдэрэл намда түрөө бэлэй. Теэд сэдьхэл, бодолоороо энээнниие хэнһээшье гүнзэгыгөөр мэдэржэ байбашье, үгэнүүдээр тайлбарилан хэлэжэ шадахагүй байнаб. Поэт М. Самбуев болон бусад уран зохёолшод минии хуби заяан тухай поэмэ, шүлэгүүдээ бэшэхэдээ, ехэ зохидоор ородууд, буряадуудай нүхэсэлые, тэрэ нүхэсэлһөө түрэһэн мэдэрэл, бодолнуудые харуулжа шадаа бэлэй.

Магтаал шүлэгөөр юрын хонишоной ажал хэрэгые тэмдэглэхэ гайхалтай сагаан гээшэ ааб даа. Хорин жэлэй туршада хонишоноор Сэлэнгын совхоздо хүдэлжэ ябанаб. Хонин ажалда ороходоо урда ямаршье хүдэлмэриһөө сүхэрэнгүй, хүсэһэн тээшээ сухарилтагүйгөөр дабшаха гэжэ оролдооб. Бүри гүлмэр наһандаа, дайнай һүүлэй хүшэр хүндэ сагта, газаршье хахалагдаа, прицепщигээршье хүдэлэгдөө. Республикадаа суурхаһан механизатор Гармажап Ачитуевагай хүтэлбэри доро, тэрэнэй туһаламжаар ажалайнгаа намтарые эхилһэн хүм. Имагтал тиихэдэ зоригоо хатуужуулха бэрхэшээлнүүд ажалдашье, ажабайдалдашье тохёолдодог байгаа гэжэ мүнөө болоходо һанагдадаг. Удаань би Сэлэн-Дүүмын заһабарилгын-механическа заводто ерэжэ, токарёор хүдэлөөб. Хаанашье хүдэлхэдөө, ямаршье илгаагүй олонациональна коллективэй гэшүүн байһанаа бэеэ мэдэржэ ябааб. Буряад хэлэн түрэлхи боложо, зан заншалаараа, абари зангаараа үргэһэн эсэгэ, эхынгээ үри болоо ха юмбиб. Будажап нүхэртэеэ хуби заяагаа ниилүүлжэ, эбтэй эетэй жаргажа, ажаһуужа байнабди.

СЭДЬХЭЛДЭМ СЭНТЭЙ

Хонишоноор хүдэлжэ эхилхэһээ хойшо, совхозой түрүүшүүлэй зэргэдэ оролсожо шадаабди. Жэл бүри зуун эхэ хонин бүриһөө зуугаад хурьга заабол абаха зорилготойгоор ажалаа эмхидхэдэг гуримтай гээшэбди. Байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга түлжүүлжэ байнабди. Түрүүшынхеэ хурьгалһан хонин бүриһөө түл абахань тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ гэжэ дүршэлтэй хонишод мэдэхэ ёһотой. Урда жэлнүүдтэ зуун эхэ хонин бүриһөө 110—116 хурьга абадаг байгаабди.

1976 он хэзээдэшье намда мартагдахагүй. Тэрэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 113 хурьга түлжүүлээд байхадамнай, Бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй дүнгүүд соглологдоо бэлэй. Декабриин 23-да Москваһаа иимэ соносхол радиогоор дамжуулагдаа һэн: «...хүдөө ажахын үйлэдбэрие саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ габьяатай байһанайнь түлөө Валентина Гончиковна Романовада Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгохо». Урда жэлнүүдтэнь Ленинэй болон Ажалай Улаан Тугай орденуудаар шагнагдаһан байгааб. Иимэ ехэ хайра шагналнуудые би ганса өөрынгөө габьяа дээрэ тоолоно бэшэ, харин олоной хүсэ шадалһаа эхитэй, үргэмжэтэй ха юм. Районой бусад ажахынуудай эрхимүүдэй дүй дүршэлнүүдтэ анхаралаа хандуулан, түрүү онол аргануудыень ажалдаа хэрэглэдэг байгаабди. Өөрөөшье залуу хонишодые һурган хүмүүжүүлхэ гэжэ оролдогшоб. Мүнөө минии шефтэ абаһан ажахымнай залуу хонишон Н-Ц. Дамбаевай даадаг бригадынхид зуутанай зэргэдэ жагсанхай.

Ажабайдалнай имагтал ажалша зоной хүсэ шадалаар, зориг эрмэлзэлээр һайжаруулагдана гээшэ. Дайн дажарые бурууушаан, Эхэ оронойнгоо хүсэ шадалые эрхим ажалаараа бэхижүүлхэ, энхэ тайбан ажаһууха хэрэгтэ би долоон мянган түхэриг дамжуулаа һэм. Патриотическа энэ үүсхэлые манай республикын ажалшад халуунаар дэмжэжэ, энэ нангин хэрэгтэ хубитаяа нилээд оруулалсаа.

Агуу ехэ Октябрь манай багахан республикын арадуудта шэнэ байдалай залиршагүй толо бадаруулаа.

Эгээл энэ үедэ Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойе угтаха үедэ, эдэ үйлэ хэрэгүүднай жэшээлэшэгүй гүнзэгы удхатай. Республикын ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хам оролсоод, эрхим һайнаар хүдэлхэ гэжэ оролдоноб.

В. РОМАНОВА,
Сэлэнгын районой Сэлэнгын совхозой ахалагша хонишон, Социалис Ажалай Герой.

ТАНИГДАШАГҮЙГӨӨР ХУБИЛАА

Эхэнэр хүн аад, бүхы наһаяа техникэтэй холбоһондоо мүнөө нэгэтэшье голхорогшогүйб. 1937 онһоо хойшо би түмэр, түдэгэтэй хуби заяагаа холбоһон хүмби. Хойто жэлынь Могойтын МТС-тэ нээгдэһэн тракторыстын курсада һурахаяа орооб. Тиигэжэ тэрэл жэлдээ үнэмшэлгэ абажа, зорилгондоо хүрэһэн, һарбайһанаа абаһан байнаб.

Тэрэ сагһаа хойшо аяар 39 жэлэй туршада һайн дураараа нэгэтэ шэлэһэн мэргэжэлээрээ ажаллааб.

Намтай хамта трактористнууд Ц. Р. Галсанова, Д. Л. Раднаева, С. Б. Галсанова, Ц. Ч. Бадмаева, Л. Б. Доржиева, Ц. Х. Шагжиева болон бусад хүдэлдэг һэн.

Минии хүдэлһэн жэлнүүдтэ элдэбын ушарнууд тохёолдоо. Һайн ажаллаһанайнгаа түлөө Ажалай Улаан Тугай орден болон олон тоото медальнуудта хүртөөб. Өөрынгөө ажалай хэжүүгээр залуу механизаторнуудтай уулзажа, арга шадалаараа, али болохоор туһалдаг, хэрэгтэй заабари заншал үгэдэг һэм. Нютагайнгаа олохон хүбүүдые өөрынгөө мэргэжэлдэ һургаһан байхаб.

Һүүлэй жэлнүүдтэ гүрэн түрэмнай хүдөө ажахыда элдэб түхэлэй хүсэтэй трактор, машинануудые олоор үгэдэг болоһхой. Тэрэниие дүршэлтэй, тусхай мэргэжэлтэй механизаторнууд жолоодоно. Мүнөө наһанайнгаа амаралтада гараад байхадаа, элдэбын техникэ хараха бүреэ сэдьхэлдэм һайхан мэдэрэл түрэдэг, элдэб бодолнууд толгойдом ородог. Совет засагай ашаар манай ажабайдал танигдахаар бэшээр хубилаа. Бидэндэ ажалай ветерануудта гүрэнэй тэдхэмжэ үгэнэ, хүн зон эрхэ сүлөөтэй, зол жаргалтай, баян дэлгэр ажаһууна.

Би энэ наһан соогоо иимэ ехэ хубилалта болоһыень хаража, гайхахын ехээр гайхажа, баярлахын ехээр баярлажа ябадагби.

Д. ХОБРАКОВА.
Хурамхаанай районой Гааргын совхозой түрүүшын тракторист, ажалай ветеран.

ХАТУУ, ШЭРҮҮН ҮЕ БЭЛЭЙ

Минии эдир наһандаа ябахада Буряад орондо, тэрэ тоодо Хори нютагта ангиин тэмсэлэй шангадажа байхада тэндэ түрүү үзэл бодолтой хүнүүд буряад арадай дундаһаа урган гаража эхилээд байгаа. Эдэнэр нютагай зоной, илангаа залуушуулай дунда революционно хүдэлмэри ябуулжа захалһан байна. Энэл хүдэлөөнэй долгин соо би арбан наймалтайдаа Хориин большевигүүдэй нюуса кружогто ябажа эхилээ бэлэйб. Эгээл энэнь минии саашанхи болбосоролдо айхабтар ехэ нүлөө үзүүлээ. Уданшьегүй тэрэ кружогой гэшүүн болохотойм сасуу намайе Хэжэнгэ нютаг эльгээгээ һэн.

1918—1919 онуудта манай нютагта сагаантанай гвардида алба хэхыень залуу хүбүүдые олоор семёновско дружинада татажа захалаа. Тэрэ үедэ би Хушуунай сомоной Соведэй түрүүлэгшээр хүдэлдэг ябааб. Энэ хатуу, шэрүүн үедэ ангиин тэмсэлэй дүлэн соо бидэ, залуу комсомолшууд ойлгууламжын аргагүй ехэ хүдэлмэри ябуулдаг байгаабди. Харанхы мунхаг, үзэг бэшэг мэдэхэгүй, баяд, ноёдой дарлалта доро байһан хүнүүдэй дунда ажал ябуулха гээшэ нилээд хүндэшэг байгаа бэлэй.

1922 ондо нютагтамнай тон түрүүшын комсомолой ячейкэ байгуулагдаа һэн. Тэрэниие Игнат Гожопович Поликарпов хүтэлбэрилөө. Теэд эдэнэй хүдэлмэридэ дутуу дунданууд, алдуунууд ехэ байжа, саашадаа тэрэ ячейкэ хүдэлхэеэ болёо бэлэй. 1923 ондо Хэжэнгэдэ дахинаа комсомолой бүлэг бии болгогдожо, тэрэниие Дугаржап Дондидон ударидаа.

Хэжэнгэ нютагта Совет засаг тогтоохын, бэхижүүлхын, хүн зоной зол жаргалай түлөө сухариша гүйгөөр тэмсэһэн түрүүшын комсомолшуудай һайн һайхан хэрэг хэзээдэшье мартагдахагүйл.

Ш. ЦЫБАНОВ.
комсомолой, партиин ветеран.

...ҮҮН ҺҮРЭГНАЙ ОЛОШОРХОЛ

...районой Михайловкын ...ахалагша адуушан И. Б. БАД...

...ыень хэлэхэдэ, хада уулаар, ой ...элбэг манай нютагта адуун һү... ...бэрилхэдэ олзотойшье, ажал хү... ...дэ аша туһатайшье гэжэ үнинэй ...болонхой. Адуунай һайн шанар... ...рган мяханай центнер бүхэнэй ...үнэ сэн зуун түхэригһөө дээшэ ...үй, харин үхэрэй мяханай сэн ...зэргээр 250—300 түхэригтэ бо... ...м. Нихэдээ адуунай мяхан ехэл ...сэнтэйгээр абтана бшуу. Тиигээд ...энэр түхэреэн жэлэй туршада ...тэжээл хэрэглэнгүй, холын, бу... ...ай ябахагүй бэлшээридэ адуу...

Манай бригадын адуушад үнгэрһэн жэлдэ зуун гүүн бүриһөө 98 унага абажа, түсэбөө үлүүлэн дүүргээ һэн. Бидэнэр һүүлэй жэлнүүдтэ зуун гүүн бүриһөө 90 унага алгадгүй абадаг болонхойбди.

Эдэ амжалтанууд бригадын гэшүүдэй хүсэл оролдолгоор туйлагдана. Ажахыдамнай бэеэ дааһан 4 бригада эмхидхэгдэнхэй. Эдээндэ харууһалха һүрэгынь даалгагдажа үгтэһэн, бэлшээриин болон сабшалангай газар олгогдоһон, гэр байра үгтэһэн юм. Мүн салин хүлһэнэй, нэмэлтэ түлбэриин гурим зохёогдонхой. Иигэжэ урдаа тодорхой хараа зорилготой хүдэлхэдөөл амжалта туйланабди.

Совхоздомнай мүнөө 724 адуун харууһалагдана. Ажахыдамнай адуун һүрэгые байлгаха, эдеэлүүлхэ мүнөө сагай эрилтэдэ хүрэмэ тусхай бааза баригдажа байнхай. Үшөө бригада бүхэндэ сабшалан, зелёнкын поли үгтөө. Бидэндэ 78 гектар нуга сабшалан даалгагданхай. Тэндэһээ жэл бүри 500—550 центнер үбһэ бэлэдхэнэбди.

Байгша ондо бригадамнай зуун гүүн бүриһөө 90 унага абаха уялгатай. Тэрэнээ заатагүй бэелүүлхын хойноһоо оролдохобди. Мүнөө ниигээд харууһалжа байһан гүүдни унагалжа эхилээ.

Республикын колхоз, совхозуудта адуу моридые олошоруулха талаар КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые бэелүүлхын түлөө манай совхоз 1985 он болотор бүхыдөө 350 гүүтэй болохо, эндэһээ ажахын мал ажалһаа абтадаг продукциин 40 процентыень адуунһаа абаха хүдэлмэрине үргэнөөр ябуулжа байна.

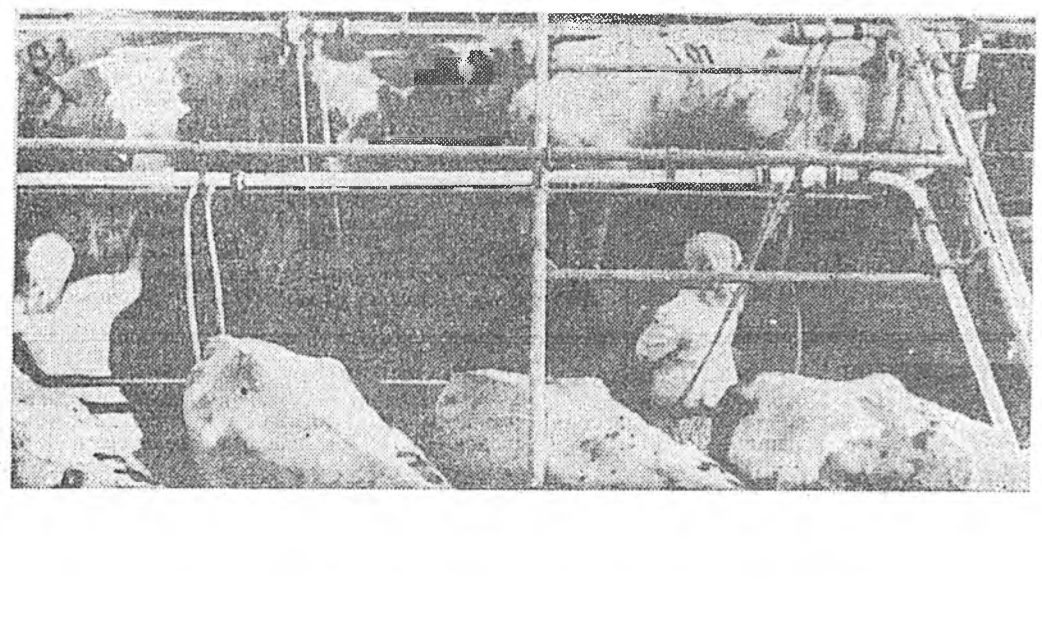

Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хам оролсоһон Улаан-Үдын районой Доодо-Ивалгын һүнэй комплексын коллектив эдэ үдэрнүүдтэ амжалтатай ажаллажа ябана. Эдэнэр энэ жэлэй эхинһээ хойшо 4 һарын туршада бүхыдөө 2473 центнер һү абаа гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө 739 килограмм һү һаагаа. Иигэжэ тус коллектив түсэбтэ даабарияа үлүүлһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комплексын операторнууд үнеэдээ һаажа байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЗҮЖЭГҮҮДТЭЭ УРИНАБДИ!

БААТАР БАСАНГОВАЙ нэрэмжэтэ гүрэнэй хальмаг драмын театр 1936 ондо байгуулагдаһан юм. 50 шахуу жэлэй туршада хүн зониие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ манай театр бага бэшэ үүргэ дүүргэжэ байна.

Өөрынгөө автономито республикын малшадые, тариалшадые хангахаһаа гадна, хүршэ областьнуудаар, хизаарнуудаар, автономито республиканууудаар гастроль хэжэ байнабди. Һүүлэй жэлнүүдтэ Хойто Кавказай автономито республиканууудаар — Кабардино-Балкариин, Хойто-Осетиин, Чечено-Ингушай АССР-нүүдэр, Астраханька областёр, Ставрополиин хизаараар айлшалаа гээшэ. 1980 ондо БАМ-ай Зүүн участогай (Хабаровска хизаарта) барилгашадые хангаа һэмди.

Мүнөө аха дүү Буряад орондо гастрольдо ерээд байхадаа, бидэнэй сэдьхэл доһолжо байна. Харин Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическа театр мүнөөдэр Элистэ хотодомнай гастрольдо эхилхэнь.

Манай коллектив хадаа майн 26-һаа июнин 25 болотор Буряад оронoй ажалшадта асарһан зүжэгүүдээ харуулха юм. Түрүүшын 5 болон һүүлшын табан хоногто Ажалай Улаан Тугай орденто буряад драмын академическэ театрай шэнэ байшанда зүжэгүүдээ харуулхабди. Харин үлөөһэн үдэрнүүдтэ хүдөө нютагуудай ажалшадые хангахаар зорилготойбди.

Ямар зүжэгүүдые асараабди? Түрүүшын үдэр, удаань июнин 1-дэ А. Бадмаевай «Зултурган — талын ногоон» («Зултурган — теегин ноган») гэһэн зүжэг дурадхагдана. Ородой классик Н. В. Гоголиин «Ревизор» гэжэ суута комеди майн 27-до, июнин 2-то хальмаг хэлэн дээрэ харуулагдаха юм. А. Вампиловай «Үтгэн хүбүүн» («Старший сын») гэһэн драмые майн 28-да, июнин 5-да, Э. Ладын гэгшын «Француз водевильнүүдые» майн 29-дэ, июнин 4-дэ харахат.

Тингээд манай театрай үндэһэ һуури табигша Б. Басанговай «Хэнэ баян» («Кенэ байн»), В. Тендряковой «Хэрэлтэ» («Расплата») гэһэн зүжэгүүд һонирхолтой.

Хүүгэдтэ зорюулагдаһан зүжэгүүд манай репертуарта бии. Хальмаг онтохонуудай ундаар найруулагдаһан «Мэргэн ангушан» («Охотник Мэргэн») гэһэн зүжэгые майн 27—28-да, 31-дэ, июнин 1-дэ, 3-да, 5-да хүүхэдүүдтэ хараха арга байха. Мүн Э. Успенскиин «Чудеса с доставкой на дом» гэһэн зүжэг майн 29—30-да, июнин 2-то, 4-дэ үхибүүдтэ харуулагдаха юм.

Удэшын зүжэгүүд 19 саг 30 минутада, үдэрэйхи 15 сагта эхилдэг байха.

Манай зүжэгүүдые коллективээрээ хараха дуратай һаа, уридшалан билет захижа, иимэ телефоноор хандахые гүйнабди: 2-48-37, 2-58-42, 2-27-79.

С. ОЛЬЗЯТИЕВ.
Б. Басанговай нэрэмжэтэ гүрэнэй хальмаг драмын театрай директор.

АФРИКЫН СҮЛӨӨРҺЭН ҮДЭР

Үсэгэлдэр Африкын сүлөөрһэн үдэр 20-дохёо тэмдэглэгдөө. Түүхэдэ түрүүшынхеэ энэ түбиин бэеэ даанхай гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй Аддис-Абебэдэ булта сугларжа, Африкан Нэгэдэлэй Эмхиие (ОАЕ) байгуулһанhaa хойшо эгээсэ 20 жэл үнгэрөө. Түс эмхиин харти нэгэн доро пэйшаагдаһан байгаа. Африкын арадуудта амгалан тайбан байдал хангаха, тэдэнэй һанаалаа нэгэдэлгые бэхижүүлхэ, бүлэглэлнүүдтэ хабаадахагүй политика үнгэргэхэ, түби дээрэ бүхы янзын колониальна байдалые усадхаха гээшэ ОАЕ-гэй гол зорилгонууд болоно гэжэ тэрэ соносхоһон байгаа. Политическэ ба экономическэ бүхы талын харилсаа холбоо хүгжөөхые, тэдэнэй бэеэ даанхай байдал ба газар дайдынь бүрин бүтэн байлгые аршалан хамгаалха, нэгэ нэгэнэйнгээ дотоодын хэрэгүүдтэ хамаархагүй гэжэ Африкын гүрэнүүдые түс харти урялһан байгаа.

Тиихэдэ Эфиопиин ниислэл хотодо ОАЕ-гэй харти доро Африкан 31 гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд гараа табиһан юм. Мүнөө түс түбидэ бэеэ даанхай 50 орон тоологдоно. Африкын 450 миллионһоо дээшэ хүн богоошолгоһоо сүлөөлэгдөө. Колонинуудые усадхалга Африкын политическэ картые үндэһөөрнь хубилгаһан түүхэтэ удха шанартай үйлэ хэрэг болоо.

Үнгэрһэн 20 жэлдэ Африкын гүрэнүүдые бэхижүүлхэ, арадуудайнь соёл болбосорол ба искусство хүгжөөхэ, уласхоорондын оршондо африкан гүрэнүүдэй нэрэ хүндые дээшэлүүлхэ талаар ехэ юумэн хэгдээ. Энэ түбиин хэдэ хэдэн оронуудта социальна үнэн зүб байдалда үндэһэлэгдэһэн общество байгуулагдана, социализм байгуулгада шэлжэн ороход эрхэ байдал бии боллогдоно.

Африкадахи түүхэтэ хубилалтануудта манай орон горитой ехэ туһа нэмэри хэһэн байха юм. СССР-эй үүсхэлээр колониальна оронууд болон арадуудта бэеэ даанхай байдал олгохо тухай декларации ООН-до баталан абтаа һэн. Түс түбиин хуби заяанда тэрэнэй тон ехэ удха шанартай байһые мүнөөдэр бүхы хүнүүд мэдэрнэ. «Түс түбиие хүсэд сүлөөлхэ тухай асуудалаар СССР-эй залан шууд хараа шугамые, ЮАР-ай ба Намибиин патриодуудай тэмсэлтэй нэгэн һаналтай байһанайнь түлөө Африкын арадууд үндэрөөр сэгнэдэг юм, — гээд ОАЕ-гэй Генеральна секретарь Эдем Коджо һаяхан мэдүүлээ һэн. — Амгалан тайбан байдал сахин хамгаалха мүнөө үеын гол асуудалые шиидхэлгэдэ Советскэ Союзай баримталдаг залан зэхэ политикань айхабтар ехэ удха шанартай юм. Хүн түрэлтэнэй экономическа ба социальна хүгжэлтэдэ шухала хэрэгтэй айхабтар ехэ зөөри буу зэбсэг бүтээлгэдэ зорюулагдана бшуу. Имагтал энээн дээрэһээ буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ сүм хурааха талаар СССР-эй хүсэлэл оролдолгонуудые Африка бүримүнэн дэмжэдэг байна».

Социализмын дэлхэйн байгуулалтын ба национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй хоорондохи харилсаа холбоое бэхижүүлхые, арадуудай хоорондоо үгээ ойлголсодог болохые СССР хүсэдэг. Африкан арадуудтал адли Африка амгалан тайбан, бэеэ даанхай байдалтай, хүгжэн һалбаранги орон болог лэ гэжэ Советскэ Союз хүсэхэ байна гээд Москваһаа бүхы дэлхэйдэ мэдээсэгдээ һэн.

Африкын арадуудта эдеэ хоолой асуудалай үшөө шиидхэгдээгүй байһые хараада абажа, энэ түбидэ хүдөө ажахын 100-гаад объект барилгада СССР хабаададаг, далайн загаһа барилгые хүгжөөхэ талаар хэдэ хэдэн оронуудтай амжалтатай харилсаа холбоо бэелүүлдэг юм. Африкан оронуудай промышленностиие байгуулгада ехэ туһаламжа үзүүлэгдэдэг. Советскэ Союзай туһаламжаар барягдаһан предприяти бүхэн национальна экономикынь үндэһэ һуурида хэгдэһэн шухала хубита, капиталай баруун оронуудһаа сүлөөлэгдэхэ замдань шухала шата болодог юм.

Совет-африкан харилсаа холбооной һүлдэ болоһон арадай ажахын 400-гаад объектнүүдэй дундаһаа миил хэдэн шэнэ барилгануудые дурдаябди. Һаяхан Эфиопидо нефть болбосоруулгын завод һэльбэн шэнэдхэгдэжэ түгэсхэгдөө. Африкан түбиин эгээл томо гүрэндэ — Нигеридэ металлургическа заводой түрүүшын ээлжээнэй барилга дүүргэгдэхэ дүтэлөө. Конгодо совет геологуудай нээһэн хара туулга-цинкын рудагай бааза дээрэ ашагта малтамал шанаржуулгын томо предприяти байгуулагданхай. Замбида манай ороной туһаламжаар дизельнэ 6 электростанци баригдаа. Ерэхэ жэлнүүдтэ Анголодо ба Эфиопидо ГЭС болон электрын элшэ хүсэ дамжуулха лининүүдые, Мозамбигта нүүрһэнэй шахтануудые, Гвиней-Бисауда, Эфиопидо ба Мадагаскарта ашагта малтамал шанаржуулгын предприятинуудые, Ливидэ ба Марокко промышленна болон элшэ хүсэнэй объектнүүдые барилгада СССР хабаадаха байна. Африкадахи совет барилганууд дээрэ түгэс мэргэжэлтэй 150 мянга шахуу хүдэлмэришэд бэлдэгдээ. Манай туһаламжаар түс түбидэ 9 дээдэ һургуули баригдажа түхеэрэгдээ юм.

Хэрбээ империализмын Африкада алдаһан нүлөөгөө тэхэрюулхые, национальна аша туһадаа шэнэдхэн хубилалтануудые бэелүүлжэ байһан гүрэнүүдэй экономикые задагайруулхые оролдодоггүй байгаа һаань, африкан оронууд ба арадуудай амжалтанууд һураггүй ехэ байха байгаа. США-гай Африка тушаа бэелүүлдэг политикань империалис иимэ хараа шугамай тодо жэшээ болоно. Түс түбиин бүхы арадуудай гол дайсан — расис ЮАР-ые өөһэдынгөө союзник ба партнер гэжэ соносхоод, Рейганэй засаг захиргаан ЮАР-тай хамтаржа, заримдаа имагтал ЦРУ-да түшэглэжэ, түс түбиин түрүү үзэлтэй хүсэнүүдтэ бүгэдэ ниитын дай соносхоһон байгаа. Зүгөөр Вашингтоной энэ хараа шугамынь бүтэшэгүй байна. Гэбэшье Сагаан байшангай ээзд энэ хараа шугамаа тэншүү үсэдөөр бэелүүлхые оролдоно. Һая элирүүлэгдэһэн Ганын правительстведа харша американ дипломадуудай ябуулганууд, Мозамбигта американ шпионуудай ажал ябуулга, Замбида ЦРУ-гай агентнүүдэй хорото ябуулганууд, ЮАР-ай һүйдхэлшэдтэй хамта Зимбабвида харша ябуулганууд энээн тухай гэршэлнэ.

Африкан оронуудай нэгэдэлые буруу һүргөөхын тула США тон ехэ хүсэлэл оролдолгонуудые гаргадаг. Байгуулагдаһан түрүүшын үдэрһөө хойшо Африкан Нэгэдэлэй Эмхи американ шэнэ түхэлэй колонизаторнуудай һанаае зобоодог юм. ОАЕ-гэй хартиин империализмда харша шэглэл, колониальна байдал ба расизм усадхаха талаар түс эмхиин залан шууд хараа шугам, эб найрамдалай хэрэгые баримталдаг байһаниинь, тобшолон хэлэбэл, ядерна зэбсэг хэрэгсэлгүй орон гэжэ Африкые соносхохо тухай ОАЕ-гэй декларации дотор харуулагдаһан ушар Рейганэй засаг захиргаанай сухалые хүргэдэг, африкан түбиин оронууд тушаа зонхилолгын политика бэелүүлхэдэнь һаад түбэг татадаг юм. Имагтал тиимэһээ Холбоото Штадууд болон Африкадахи тэдэнэй туһамаршад африкан оронуудай хоорондохи арсалдаае дэбэргэхэ, Африкан Нэгэдэлые һуларуулха гэжэ оролдог байна.

Недондо жэлдэ баруун оронуудай туһаламжаар шэнэ түхэлэй колониалистнууд ОАЕ-гэй XIX ассамблейн зарлалгые хоёр дахин буруу гэһэн байха юм. Тиихэдэ мүнөө жэлдэ тэрэниие үнгэргэхын тула африкан оронууд ехэ хүсэлэл оролдолгонуудые гаргажа байна. ОАЕ-гэй сессиин бүтээгүй һаань, США шүүхэ, Африка шүүгдэхэ байна, — гэжэ «Таймс оф Замбия» газета олон тэмдэглэнэ.

«Африкын оронуудай нэгэдэл... жэлтын зорилгонуудые бэелүүлхэ, арадуудай дотоодын хэрэгүүдтэ гадаадаһаа оролдохо ... ралха һэдэлгэнүүдтэ сөөргүү тэмсэхэ талаар энэ 20 жэлэй туршада ОАЕ шухала үүргэ дүүргэжэ байна», — гээд «Эфиопиан Геральд» газетэ заана. ...рэнэй эрид шууд ябуулгануудые ... нууд ОАЕ-гэй гэшүүн-оронуудай бэеэ даанхай байдал, газар дайдын бүрин бүтэн байлгые хамгаалха хэрэгтэ гэнтэ бэшэ туһа нэмэри байгаа. ОАЕ-гэй ажал ябуулгада һаад түбэг хэхын тула империализмын хархис... нүүд түс эмхидэ оролдожо, ...рэнүүдэй хоорондо зарим... далнуудаар арсалдаануудые зорюута үүдхэдэг, улам ...рөөдэг байха юм. Африкын түбиин арадууд эдэ ...түсэбүүдые буруу ... ёһотой.

С. КУ... (ТАСС)

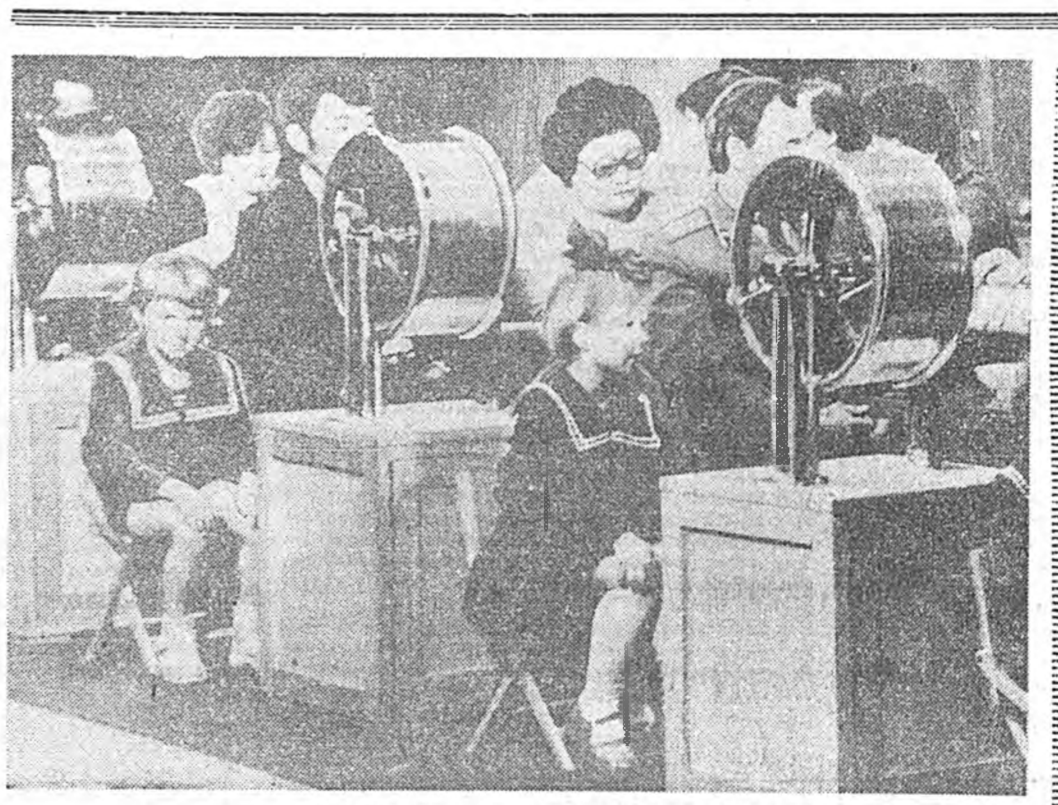

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тиражай үедэ.
Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

ЗОЛТОЙШУУЛ ТОДОРХОНЬ

— 225 түхэриг сэнтэй холодильник наадагдана, — гэжэ заалаар сууряатан соностобо.

Сценэ дээрэ байһан дүрбэн барабануудай эрьелдэһэнэй удаа, тэрэнэй хажууда һууһан морягай сэнхир хүхэ хубсаһатай, бага наһанай дүрбэн үхибүүд барабангууд соохоо тоонуудые абаба.

— 19796 серин 065 номерой билет 225 түхэриг сэнтэй холодильник шүүгээ. Мүнөө 15 түхэриг сэнтэй гитара наадагдахань... 19015 серин 193 номерой билет 15 түхэриг сэнтэй гитара шүүбэ...

Энэ хадаа Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай байшан соо РСФСР-эй мүнгэ-зөөрнин 1983 оной лотерейн дүрбэдэхи тираж боложо байна гээшэ. Зал соо һууһан хүн зон тиражай комиссиин секретарь-мэдээсэгшын хэлэһэн тоо, номернуудые түргэнөөр бэшэжэ абаад, лотерейн биледүүдые шалгана. Нэгэ зариманиинь, гээгдэжэ ерэһэн зон гээшэ ха, яагаад, ямар гуримаар лотерейн наадагдажа байһыень ойлгожо ядана хэбэртэй.

— 15219 серин 123 номертой билет 15 түхэриг шүүгээ. Мүнөө 15 минутын туршада забһарлалга болохонь. Ямар асуудалнууд байнаб, тиражай комиссиин түрүүлэгшын орлогшо Анатолий Борисович Польняковһоо асуугты, — гэжэ секретарь-мэдээсэгшэ соносхобо.

Табяад наһанай хүн хүнгэхэнөөр гэшхэлһээр сценэ дээрэһээ бууба. Хүн зон үрдилдэн, өөһэдынгөө асуудалнуудта харюу түргэн дуулаһайбди гэһэндэл хажуугаарнь сугларшаба.

— Зай, яагаад лотерейн серин, номерой тоонуудые гарганабибди гэжэ тодорхойлһуу, — гэжэ А. Б. Польняков бултанда харюу үгэжэ эхилбэ. — Сценэ дээрэ эрьелдэдэг дүрбэн барабанай байхые харанат. Түрүүшын барабан соо лотерейн шүүбэриин нэрэнүүд байна. Жэшээнь, мотоцикл, фотоаппарат, хибэс, гэхэ мэтэ. Хоёрдохи соонь — табан тооһоо бүридэһэн сериин түрүүшын гурбан тоо бэшэгдэнхэй. Гурбадахидань — биледэй сериин һүүлшын хоёр тоо. Харин һүүлшынхи соонь биледүүдэй номернууд байна.

— Манай орондо анха түрүүшынхеэ лотерей хэзээ наадажа эхилээб? — гэжэ нэгэ хүн хандана.

— Анха түрүүшынхеэ гэээ һаа, 1703 ондо Петр I Петербургда энэ наада асарһан юм. РСФСР-тэ гэбэл, 1958 онһоо эхилжэ, мүнгэ-зөөрнин лотерей наадагдажа захалаа, — гэжэ тобшо тэдыгээр Польняков харюусана.

— Дүрбэдэхи тиражда хэды шэнээн билет худалдагдааб, эгээн ехэ шүүбэри юун байха гээшэб?

— 47 разрядай билет худалдагдаа. Нэгэ разрядта нэгэ миллион билет ороно. Тиимэһээ, жэшээлбэл, 19015 сериин 193 номерой биледүүдтэ 47 шүүбэри байха гэхэ мэтэ. Дүрбэдэхи тиражда 7030 түхэригэй 94 «Жигули» ба «Москвич» автомобиль тон үнэтэй шүүбэринүүд болоно. Саашань «Иж-Планета», «Иж-Юпитер» түхэлэй мотоциклнууд, хибэс гээд үнэ сэнгээрээ ошоно...

Россиин Федераци дотор 71 область, хизаар болон автономито республика бии юм. Тэрэнэй жаран зургаандань мүнгэ-зөөрнин лотерейн тиражууд үнгэргэгдэдэг байна. Түс лотерей нэгэ жэлэй туршада 11 тиражтай. Харин тиражуудынь ондо ондоо хотонуудта үнгэргэгдэдэг. 1968, 1977 онуудта Улаан-Үдэ хотодо лотерейн тиражууд үнгэргэгдэһэн байна. Лотерейн биледүүдэй худалдалгаһаа ороһон мүнгэн ямар хотодо тираж болоноб, тэндэхи нютагай бюджедтэ ороно. Тэрэ мүнгэн элдэб эсын социальна, соёлой хэмжээ ябуулгануудта гаргашалагдана. Жэшээлбэл, һургуули, үхибүүдэй ясли-сад барилгада гэхэ мэтэшэлэн.

Тиражай комиссиин түрүүлэгшын орлогшо Буряадай АССР-эй финансын министр Чимит Вампилович Ендонов то хандажа, тиражай комиссиин гэшүүд, тэдэнэй хүдэлмэри тухай хэлэжэ үгэхыень эндэ гүйбабди.

— Республикымнай харьяата бүхы эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд комиссида оронхой. Түсхайлбал, Загарайн бройлерно фабрикын шубуушан-оператор Л. К. Замаратских, Мухар-Шэбэрэй районой Загаһай колхозой агроном Н. М. Кузнецов, Улаан-Үдэ хотын «Дружба» кинотеатрай киномеханик С. Н. Халбаева, ВЛКСМ-эй обкомой секретарь Б. Д. Чимитов болон бусад комиссиин бүридэлдэ ороно. Тэдэнэр бултадаа лотерейн тиражай зүбөөр үнгэргэгдэхын тула ехэ харюусалгатай. Тиражай комиссиин секретариат шүүһэн номернуудые, серинүүдые бэшэжэ абана. Томо хабтагар хуудаһан дээрэ 5 мянган клеткэ зурагданхай. Шүүһэн биледэй «паспортыень» клеткэ бүхэндэ оруулна. Хэрбээ биледэй серинь дахин дабтагдаа һаань, тэрэ билет шэнээр, дахин наадагдана. Тиихэдэ тиражай комиссиин хүдэлмэридэ үхибүүдэй «Алые паруса» саадай 24 эдиршүүд горитой туһаламжа үзүүлнэ. Тэдэнэй гаргаһан тоонууд азатай хүн зондо шүүбэри асарна, — гээд Ч. В. Ендонов хөөрөөгөө тобшолбо.

— 900 түхэриг сэнтэй «ИЖ-Планета» мотоцикл наадагдахань...

«Спортлото», «Спринт», ДОСААФ-ай гэхэ мэтэ элдэб янзын лотерейнүүд орон доторнай олон юм. Мүнөө тэдэнэй нэгэ түхэлэй ээлжээтэ тираж гаража, золтойшуул тодорхонь гээшэ.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.

ТҮГЭСХЭЛЭЙ МҮРЫСӨӨНДЭ

Республикын дээдэ һургуулинуудай факультедүүдэй суглуулагдамал командануудай дунда спартакиадын ГТО-гой зунай олон зүйлэй програмаар мүрысөөн болобо. «Буревестник» бүлгэмэй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ хабаадагшад Зүүн Сибириин технологическа институдай спортын комплексдо, хотын тамаралгын бассейн соо хоёр үдэрэй туршада шадабари мэргэжэлээ туршалсаа.

Мүрысөөнэй түрүүшын үдэр эдэнэр технологическа институдай тир соо сагаалса мэргэлһэн, стадион дээрэнь урилдаагаар, граната шэдэлгээр, бассейн соо тамаралгаар мүрысэһэн байна. Эдэ бүхы мүрысөөнүүдтэ багшанарай, технологическа, соёлой институдуудай 150-һаа дээшэ спортсмен хабаадаа. Хоёр үдэрэй туршада үргэлжэлһэн мүрысөөнэй дүн гаргахада, ГТО-гой дүрбэдэхи шатын програмаар мүрысэгшэдэй дундаһаа Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын факультедэй студентка Ирина Чукреева эрхимлэжэ гараа. Тэрэ табан зүйлөөр мүрысэхэдөө, дүн хамта 92 очко абаһан байба. Технологическа институдай механическа факультедэй студент Андрей Костин эрэшүүлэй дундаһаа 117 очкотойгоор эрхимлээ.

ГТО-гой комплексын дүрбэдэхи шатын хоёрдохи наһанай бүлэгэйхидэй дунда технологическа институдай физическэ хүмүүжүүлгын кафедрын багша, СССР-эй спортын мастер Надежда Вершинина 64 очкотойгоор эрхимлэжэ шадаа. Мүн түс институдай хүнгэн промышленностиин машина болон аппарадуудай кафедрын багша, техническэ эрдэмэй кандидат Гончик Барбаев түрүү һуури эзэлээ.

Мүн 35 наһатай эхэнэрнүүд, 40-тэй эрэшүүлэй мүрысөөнүүдтэ технологическа институдай физическэ хүмүүжүүлгын кафедрын багша, конькигаар СССР-эй спортын мастер Маргарита Журкина, мүн түс институдай сэрэгэй кафедрын багша Евгений Николаев гэгшэд эрхимлэжэ гараба.

Эхэнэрнүүдэй дунда үнгэргэгдэһэн мүрысөөнэй дүн гаргахада, багшанарай институдай команда 303 очкотойгоор түрүү һуури эзэлээ. Удаадахи хоёр һууринуудые технологическа институдай технологическа болон машина бүтээлгын кафедрануудай командануудэзэлжэ гараа. Мүн түс институдай технологическа, электротехническэ факультедүүдэй командануудай 382 очкотойгоор түрүүлжэ гараһан байна. Багшанарай институдай команда эрхимлэгшэдһээ гурбан очкогоор гээгдэжэ, хоёрдохи һуури эзэлбэ. Тэрэшэлэн институдуудай суглуулагдамал командануудай дундаһаа технологическа институдайхид эрхимлэжэ гараа. Тиигэжэ эдэнэр ГТО-гой зунай олон зүйлөөр Россиин Федерациин түрүү һууриин түлөө мүрысөөндэ хабаадаха.

Н. ИВАНОВ.

ТАСС АПН ХИЛЫН СААНАҺАА

ПРОТОКОЛДО ГАР ТАБИГДАА

ВАРШАВА. СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай Түбэй кооперативна холбоонуудай ба соведүүдэй түрүүлэгшэнэрэй зүблөөн эндэ боложо, уласхоорондын кооперативна нэгэдэлэй үндэһөөр социалис гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаае бэхижүүлхэ асуудалые зүбшэн хэлсэбэ. Тэрэнэй хүдэлмэриин дүнгүүдээр протоколдо гар табигдаа. Совет делегациие толгойлогшо — СССР-эй Центросоюзай правлениин түрүүлэгшэ М. П. Трунов энээндэ гараа табиһан байна.

МОНЦАМЭ АГЕНТСТВЫН ТАЙЛБАРИЛАЛТА

УЛААН-БААТАР. Амгалан тайбан байдал хангахые хүсэжэ, МНР, СРВ, ЛНДР, арадай Кампучи, мүн Азиин бусад хэдэн гүрэнүүд энэ райондо эб найрамдал, аюулгүй байдал тогтоохын тула сагүргэлжэ ехэ оролдолго гаргана. СССР болон социалис хании нэгэдэлтэ бусад оронууд энэ талаар тэдэнэртэ туһа хүргэнэ гэжэ МОНЦАМЭ агентствын тайлбарилалта дотор хэлэгдэнэ.

ПАП МЭДЭЭСЭНЭ

ВАРШАВА. ПАП агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, ПНР-эй Дотоодын худалдаа наймаанай ба хүн зоной ажаһуудал хангалгын министерствын даалгабаряар июнин 1-һээ Польшодо эдеэ хоолой зарим зүйлнүүдые, түсхайлбал, тоһо, һү, маргарин гэхэ мэтые хизаарлан хубаарилга болоулагдаха юм.

РПКШ-гэй СЪЕЗД

СТОКГОЛЬМ. «Эб найрамдалай ба ажалай түлөө тэмсэлдэ» гэһэн уряа доро болоһон Швецини коммунистнууд гэдэг хүдэлмэришэнэй партиин ээлжээтэ XXVII съезд Швециин ниислэл хотодохи арадай байшан соо хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Съезд РПКШ-гэй хүтэлбэрилхы органуудай шэнэ бүридэл һунгагдаа. Рольф Хагель партиин правлениин түрүүлэгшээр дахинаа һунгагдаһан байна.

ЗҮБЛЭХЭ ЗҮЙЛДЭ — НАМИБИ ТУХАЙ АСУУДАЛ

НЬЮ-ЙОРК. Африкын гүрэнүүдэй ба бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй хүдэлөөнэй бүлэг гэшүүн-оронуудай гүйлтаар ООН-ой Аюулгүйн Совет Намиби тухай асуудалые зүбшэн хэлсэжэ эхилбэ. Рейганэй захиргаанаар али бүхы талаһаа дэмжэгдэһэн ЮАР-ай расис засагай эзэрхэг түримхэй ябуулгала улам үргэдхэжэ байха үедэ үнгэргэгдэһэн Соведэй заседанида бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй оронуудай, тэрэ тоодо Африкадахи «фронт шадарай» гүрэнүүдэй гадаадын хэрэгүүдэй 20 министр, ООН-ой правительствануудай хоорондын организацинуудай ба эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд, мүн Намибиин арадай ори ганса хуулита түлөөлэгшэ гэжэ мэдэрэгдэһэн Баруун-Урда Африкын арадай эмхиин (СВАПО) президент С. Нуйома хабаадалсана.

Индиин гадаадын хэрэгүүдэй министр П. В. Нарасимха Рао үгэ буляалдаата хөөрэлдөөе нээхэдээ, бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй оронуудай гүрэнүүдэй ба правительствануудай толгойлогшонорой Делидэ болоһон VII конференци ... арадта бэеэ даанхан байдал ... дары түргөөр олгохо ... эрилтэ табяа һэн гэжэ ... нуулба. Намиби арадай ... даанхан байдал олгохо ... далые саашадаа хойшолуулжа болохогүй гэжэ бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй ... лөөнэй түрүүлэгшэ, ... премьер-министр И. Ганди ... Аюулгүйн Соведтэ ... һэн бэшэг дотор тэмдэглэ... дэнэ.

СВАПО-гай президент ... Нуйомын хэлэһэн үгэ ... харалтайгаар шагнажа ... ООН-ой шиидхэбэринүүд ... гаргаашье һаань, НАТО-гой ... оронууд Преториин ... гаантай экономическа, ... тическэ ба сэрэгэй ... нуудаар харилсаа холбоо ... улам үргэдхэжэ байна ... тэрэ мэдүүлбэ. Баруун ... оронууд өөһэдынгөө ... һада Намибиин олон ... лион хүн зоной эрхэ ... хаһажа байна.

АФРИКЫН НЭГЭДЭЛЫЕ БЭХИЖҮҮЛ...

ДАКАР. Африкын нэгэдэлые бэхижүүлхэ, расизмда, апартейдтэ ба колониализмда эсэргүү тэмсэлдэ хубитаяа оруулха гээшэ Бүхэафрикын информационно агентствын (ПАНА) гол зорилго болоно гэжэ ПАНА-гай директор Усман Диалло эндэ мэдүүлбэ.

Африка тухай үнэн зүб мэдээсэлые дэлгэрүүлэн тараaха хэрэгтэ национальна информационно агентствэнүүдэй хүдэлмэрине ПАНА залан хүтэлбэрилхэ ёһотой гэжэ Ш. У. Диалло тэмдэглэ... Хүгжэлтэ дэбжэлтын ... даанхан байдалай түлөө ... рикын арадуудай тэмсэлдэ ... шухала хубита болохо ... биин социально-экономическа ... хүгжэлтын элдэб асуудал... нууд тухай материалнуудые ... бэлдэхэ тухай эндэ ... нэ. Триполи, Хартум, ... Лусака болон Киншаса ... хидхэгдэн байгуулагдаха ... нютагай отделенинүүд ... дээсэлнүүдые суглуулжа ... дэниие нютаг нютагуудта ... гэрүүлэн тарааха ... даалгагданхай.

А. КУНЬЯЛАЙ МЭДҮҮЛГЭ

ЛИССАБОН. Аграрна реформо хадаа Португалиин арадай түүхэтэ революционно туйлалта мүн. Тэрэ Португалида тогтоогдоһон байгуулалтын хубинь болоно. Тэрэ национальна экономикые хүгжөөлгэдэ ехэ удха шанартай гэжэ Португалиин Компартиин Генеральна секретарь Алваро Куньял ороной урда хубидахи Балейзао гэжэ нютагта үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ. Залуу коммунистка Катарина Эуфемиин Балейзаодо алуулһанһаа хойшо 29 жэлэй ойдо зорюулагдажа эмхидхэгдэһэн олоной хабаадалгатай митинг дээрэ ... үгэ хэлэһэн байна. ... галиин Коммунис ... эдэбхитэнэй ороной ... дай эрхэнүүдые ... ригтойгоор хамгаалха ... түлөө фашис жандарм ... офицер зэрлиг мүү ... алуулһан байгаа.

Помещигүүдэй аша ... да кооперативуудһаа ... һан бүхы газар дайда ... дүүрилэгшэдтэнь бусад ... ёһотой. Аграрна реформо ... жалтатайгаар үргэлжэ... лэгдэхэ юм гэжэ ПКП-гэй ... Генеральна секретарь ... дээрэ мэдүүлээ.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«Спортлотонуудай» майн 21-дэ ... гэгдэһэн 21-дэхи тираж.

«49-һөө 6-ень тааха»: 5—бүхэ ... даан, 13—хадаһаа санаар һолжо ... спорт, 20—далбагата спорт, 31— ... товани, 33—футбол, 34—ногоон ... наадагдадаг хоккей.

«36-һаа 5-ень тааха»: 2—... 14—академическэ һэлюурдэлгэ, ... хүнгэн атлетикэ, 22—уһа руу һ... 24—гарай бүмбэгэ.

(ТАСС)

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Хойто-Байгалай районой ажалша коллективүүдэй вахта — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Тэмсэлэй болон илалтануудай зам» — ТАСС-ай материал. «Театрнууд бэе бэедээ айлшалалсана» — Ч. Гомбоинай статья.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Тэжээлэй ургамалнуудай полиин нөөсэ арга боломжонууд» — Л. Емельяновай статья. «Предприятиин агроцех» — Г. Егоровой статья. «Ормыень олохын аргагүй» — Г. Луговскаягай статья. «Гүйсэдкомдо ерэхэдэ» — М. Хензыхеновэй мэдээсэл. Н. Ефимовэй фото-мэдээсэл.

Гурбадахи хуудаһанда. «Хүн бэеэ бэелхэ» — Ч. Чойроповой статья. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Булигдашагүй наадан» — Г. Шелкуновагай статья. Нютаг нютагай һонин. Спортын һонин. Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Белгородско областиин һурагшад тухай. 10.40 — «Возмездие» — уран һайханай фильм. (Афганистан). 12.10 — «Бултадаа — эбтэй бүлэбди». 12.35 — «Хочу быть чемпионом» — баримтата фильм. 12.45 — Шэнэ һонин. (12.50 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Хилын харуулшанай үдэртэ баримтата фильмүүд. 16.10 — «Ород хэлэн». 16.40 — Хүхюун стартнууд».

Улаан-Үдэ. 17.25 — Уласхоорондын шэнжэлэл (буряадаар). 17.40 — «Партиин ажал хэрэгүүд». 18.10 — «Глиэр. «Романснууд». 18.20 — Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо. «Хуби заяамни гэжэ нэрлэнэб» (2-дохи дамжуулга. 18.45 — «Олон түмэн ажалшадай ленинскэ университет».

Улаан-Үдэ. 17.15 — Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо. «Байгал» — мэдээсэлэй программа. Баунтын район.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — «Залуушуулай адресууд». 21.00 — Композитор Эдуард Колмановскиин зохёохы үдэшэ. 22.00 — «Время». 22.30 — Композитор Эдуард Колмановскиин зохёохы үдэшын үргэлжэлэл. 23.35 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 23.50 — Баримтата фильм. 24.00 — Футболоор Олимпийскэ турнирай шэлэлгын матч. СССР-эй ба Грециин суглуулагдамал командануудай.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — Испан хэлэн. 13.35 — Гете «Фауст». 9-дэхи класс. 14.05 — «Эжын һургуули». 14.35 — В. А. Гиляровскиин зохёолнуудай хуудаһануудаар. 15.30 — «Пятнадцатилетний капитан» — уран һайханай фильм. 16.50 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 16.55 — Соносхолнууд. 17.05 — «Максим Танк» — киноочерк.

Москва. 17.25 — «СССР-эй арадай артистка Л. Божко дуулахе». 18.00 — В. А. Жуковский. Шүлэгүүд ба балладанууд.

Улаан-Үдэ. 18.45 — «Ном уншаха дуратайшуулда».

Москва. 19.15 — Мультфильмнүүд.

Улаан-Үдэ. 19.45 — Баримтата фильмүүд.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.15 — «Манай саад». 21.45 — «Граница за рекой» — баримтата фильм. 22.00 — «Время». 22.30 — «Наш общий друг» — олон серигэй уран һайханай фильм. (4-дэхи ба 5-дахи сери).

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23 промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-35-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-02423. Заказ № 122. Индекс 04649.